

Μνήμων

Τόμ. 28 (2007)

Σύσταση και όργάνωση ελληνικῶν κοινοτήτων
στη Ρουμανία. Ἡ περίπτωση τοῦ Τζιούρτζιου καὶ
τῆς Τουλτσέας (β' μισὸ 19ου αἰ.)

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Μ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ

doi: [10.12681/mnimon.79](https://doi.org/10.12681/mnimon.79)

Βιβλιογραφική αναφορά:

ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ Δ. Μ. (2011). Σύσταση καὶ όργάνωση ελληνικῶν κοινοτήτων στη Ρουμανία. Ἡ περίπτωση τοῦ Τζιούρτζιου καὶ τῆς Τουλτσέας (β' μισὸ 19ου αἰ.). *Μνήμων*, 28, 209–239. <https://doi.org/10.12681/mnimon.79>

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Μ. ΚΟΝΤΟΓΕΩΡΓΗΣ

ΣΥΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ ΣΤΗ ΡΟΥΜΑΝΙΑ

Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΤΖΙΟΥΡΤΖΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΟΥΛΤΣΕΑΣ
(Β' ΜΙΣΟ 19ου ΑΙ.)

Ἡ μελέτη τοῦ παροικιακοῦ ἑλλητισμοῦ συνιστᾷ ἕναν τομέα τῆς νεοελληνικῆς ἱστοριογραφίας πού ἔχει γνωρίσει, ἰδίως κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, μεγάλη ἀνάπτυξη, καθὼς ἀφενὸς ἔχουν ἐμπλουτιστεῖ οἱ γνώσεις μας γιὰ πολλές σημαντικὲς καὶ λιγότερο σημαντικὲς ἑλληνικὲς παροικίες καὶ ἀφετέρου ἡ προσέγγιση δὲν περιορίζεται πιά μόνο στὴ μελέτη τοῦ θεσμικοῦ πλαισίου τῶν κοινοτικῶν συσσωματώσεων, ἀλλὰ ἐκτείνεται καὶ σὲ ἄλλες συνισταμένες, οἰκονομικὲς, κοινωνικὲς καὶ πολιτικὲς τῆς ἱστορίας τους.¹ Ὡστόσο, δὲν εἶναι λίγες οἱ περιοχές, ἢ καὶ οἱ θεματικὲς, πού ἀναμένουν μιὰ συστηματικότερη προσέγγιση. Μία ἀπὸ τίς περιοχές πού δὲν ἔχουν τύχει ἰδιαίτερης προσοχῆς, παρὰ τὸ ἐνδιαφέρον πού παρουσιάζουν, καὶ γιὰ τὴν ὁποία ἡ ἔρευνα βρίσκεται ἀκόμη σὲ προκαταρκτικὸ στάδιο εἶναι ἡ Ρουμανία.²

Ἡ παρούσα μελέτη ἐκπονήθηκε στὸ πλαίσιο τοῦ ὑποέργου «Ἑλληνικὲς Κοινότητες καὶ Εὐρωπαϊκὸς Κόσμος (13ος-19ος αἰ.). Μορφὲς αὐτοδιοίκησης, κοινωνικὴ ὄργάνωση, συγχρότηση ταυτοτήτων» τοῦ προγράμματος «Πυθαγόρας II», πού πραγματοποιήθηκε στὸ Τμῆμα Ἱστορίας-Ἀρχαιολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν ὑπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ ἐποπτεία τῶν καθηγητριῶν, κ.κ. Ὀλγας Κατσιαρδῆ-Hering καὶ Ἀναστασίας Παπαδῆ-Λάλα, καὶ τῆς ἐπίκουρης καθ. κ. Μαρίας Εὐθυμίου.

1. Γιὰ μία σύντομη ἐπισκόπηση τῆς ἱστορίας τῶν ἑλληνικῶν παροικιῶν, μὲ τὴ σχετικὴ βιβλιογραφία, βλ. Ι. Κ. Χασιώτης, *Ἐπισκόπηση τῆς ἱστορίας τῆς νεοελληνικῆς διασπορᾶς*, Θεσσαλονίκη 1993, βιβλιογραφία στίς σ. 199-214. Πλουσιότατη βιβλιογραφία γιὰ τὴν ἑλληνικὴ διασπορὰ στὸ διαδικτυακὸ τόπο www.elliniki-diaspora.arch.uoa.gr. Γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς μελέτης τῶν ἑλληνικῶν παροικιῶν βλ. Ὀλγα Κατσιαρδῆ-Hering, «Ἀπὸ τίς ἑλληνικὲς κοινότητες τοῦ ἐξωτερικοῦ στὴν ἱστοριογραφία τοῦ μεταναστευτικοῦ φαινομένου (15ος-19ος αἰ.)», στὸ Πασχάλης Μ. Κιτρομηλίδης-Τριαντάφυλλος Ε. Σκλαβενίτης, *Ἱστοριογραφία τῆς νεότερης καὶ σύγχρονης Ἑλλάδας 1833-2002*, Πρακτικὰ Δ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Ἱστορίας, ΚΝΕ/ΕΙΕ, τ. Β', Ἀθήνα 2004, σ. 223-250.

2. Πάντως οἱ μελέτες γιὰ τὴν ἑλληνικὴ διασπορὰ στὴ Ρουμανία ἔχουν ἀύξηθεῖ τὰ τελευταῖα χρόνια. Βλ. ἐνδεικτικὰ Cornelia Papacostea-Danielopolu, *Comunitățile grecești din*

Στό έδαφος τής σύγχρονης Ρουμανίας έγκαταστάθηκαν, κυρίως κατά τόν 19ο αιώνα, και μάλιστα μετά τό 1829, πολλοί Έλληνες, ιδίως από τήν Κεφαλονιά και τήν Ίθάκη, αλλά και από τήν Ήπειρο και τήν Ανατολική Θράκη, και συγκροτήθηκαν πάνω από 20 κοινότητες, εκ τών οποίων 8 αναγνωρίστηκαν επίσημα από τή ρουμανική κυβέρνηση, με τό πρωτόκολλο που επισυνάφθηκε στην έλληνορουμανική έμπορικη σύμβαση τής 19ης Δεκεμβρίου 1900.³

Στόχος τής παρούσας μελέτης είναι νά προσεγγίσουμε συγκριτικά δύο από τις σχετικά μικρές και λιγότερο γνωστές ελληνικές κοινότητες, του Τζιούρτζιου (Giurgiu), ή «Γεωργίεβου-Γιούργεβου» στις ελληνικές πηγές, που βρίσκεται στο νομό τής Vlaşea τής κεντρικής-νότιας Βλαχίας και έναντι του παραδουνάβιου βουλγαρικού λιμανιού του Ρούσε (Ruse), και τής Τούλτσεας (Tulcea) στη βόρεια Δοβρουσά, στο Δέλτα του Δούναβη. Η μελέτη θά έστιαστεί στις συνθήκες συγκρότησης αυτών των δύο κοινοτήτων, όπως και στα καταστατικά κείμενά τους (κοινοτικοί κανονισμοί)⁴. Οι δύο αυτές κοινότητες όχι μόνο συστάθηκαν περίπου τήν ίδια περίοδο, αλλά συνδέθηκαν πρώιμα με τό ελληνικό κράτος και ως προς αυτό διαφοροποιήθηκαν σε σχέση με άλλες κοινότητες τής Ρουμανίας ή και ευρύτερα τής διασποράς.

Τό Τζιούρτζιου ήταν ένα από τα παλαιότερα παραποτάμια λιμάνια τής Ρουμανίας, καθώς είχε οικοδομηθεί τόν 14ο αι. από τους Γενουάτες. Από τό 1417, άφούτου δηλαδή καταλήφθηκε από τό σουλτάνο Μωάμεθ Α΄, βρισκόταν υπό τόν έλεγχο των Όθωμανών, όπως και άλλα σημαντικά λιμάνια τής ήγεμονίας τής Βλαχίας (Turnu-Severin, Brăila), ως reaya, δηλαδή ως «προστατευόμενη» περιοχή υπό τήν άμεση διοίκηση τής Πύλης. Οι ήγεμόνες ώστόσο τής Βλαχίας θεωρούσαν παράνομη τήν προσάρτηση και δέν είχαν πάψει νά θεωρούν τήν πόλη ως έδαφος τής ήγεμονίας τους.⁵ Στην κατοχή του Τζιούρτζιου από τους

România în secolul al XIX-lea, Βουκουρέστι 1996, π. Βικέντιος Κουρελάρου, *Οι Έκκλησίες των ελληνικών κοινοτήτων στη Ρουμανία τόν ΙΘ΄ αιώνα*, άδημοσίευτη διδακτορική διατριβή, Θεσσαλονίκη 2004. Μία μικρή εισαγωγή στη μελέτη του ελληνισμού τής Ρουμανίας συνιστά μελέτη μας υπό δημοσίευση στο περ. *Έψα και Έσπέρια*.

3. G. Streit, *Mémoire sur la question des Communautés Helléniques en Roumanie*, Αθήνα 1905, όπου στις σελίδες 26-28 έκδοση του πρωτοκόλλου.

4. Οι δύο κανονισμοί εκδίδονται στο Παράρτημα. Θα ήθελα νά ευχαριστήσω και από εδώ τή διεύθυνση και τό προσωπικό του Ιστορικού και Διπλωματικού Άρχείου του Υπουργείου Έξωτερικών τόσο για τήν άδεια νά δημοσιεύσω τό χειρόγραφο κανονισμό τής κοινότητας του Τζιούρτζιου, όσο και γενικότερα για τή βοήθειά τους.

5. Συνολικά για τήν ιστορία τής πόλης ή καλύτερη μονογραφία παραμένει ακόμη και σήμερα του Ion Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, Giurgiu 1912. Πιο σύγχρονη έργασία, αλλά που δέν συνιστά ουσιαστική συμβολή, είναι αυτή των Ştefan Păun-Ion A. Busuioac, *Monografia oraşului Giurgiu*, Giurgiu 1995, όπου στις σελίδες 50-51 έπιλεκτική βιβλιογραφία. Για τις «reaya» βλ. Radu Perianu, «Raiaua Brăilei. Noi contribuţiuni», *Revista Istorică Română* XV (1945), σ. 287-333 και Keith Hitchins, *The Romanians, 1777-1866*, Λονδίνο 1996, σ. 7-10.

Όθωμανούς έθεσε τέρμα ή συνθήκη τής Άδριανούπολης, μεταξύ τής Ρωσίας και τής Ύψηλης Πύλης (2 Σεπτεμβρίου 1829), που καθόρισε ότι ή πόλη, όπως και ή γύρω περιοχή, θα ενσωματωνόταν εκ νέου στην ήγεμονία τής Βλαχίας, ενώ τὸ φρούριό της θα κατεδαφιζόταν. Ένας άλλος όρος τής συνθήκης υποχρέωνε τὸς μουσουλμάνους κατοίκους τοῦ Τζιούρτζιου νὰ ἐγκαταλείψουν τὴν πόλη. Τὸ 1831 ὁ Ρῶσος διοικητὴς τῶν ήγεμονιῶν κόμης Pavel Kiseleff παρέδωσε τὴν πόλη στοὺς Ρουμάνους.⁶

Παρὰ τὴν ἀποχώρηση τοῦ μεγαλύτερου μέρους τῶν κατοίκων, δηλαδή τῶν μουσουλμάνων, και τὴ συνακόλουθη μείωση τοῦ πληθυσμοῦ σὲ 700 περίπου Ρουμάνους, Σεφαραδίτες Έβραίους και Βούλγαρους,⁷ τὸ Τζιούρτζιου κατὰ τὰ ἐπόμενα χρόνια ὄχι μόνο δὲν παρήκμασε ἀλλὰ ἀντίθετα γνώρισε ἀξιόλογη πληθυσμιακὴ αὔξηση. Ἡδη στὰ 1837 καταγράφηκαν 2.300 κάτοικοι, ἐνῶ στὰ 1853 ὁ ἀριθμὸς εἶχε αὔξηθεῖ στοὺς 7.140.⁸ Αὐτὴ ἡ ἐξέλιξη ὀφειλόταν πᾶνω ἀπ' ὅλα στὴ μετανάστευση Ρουμάνων και Βουλγάρων ἀπὸ τὶς γειτονικὲς περιοχές, ὅπως και πολλῶν ἄλλων ἐθνοτήτων, κυρίως Έβραίων Ἀσkenaζίμ, Ἑλλήνων ἀλλὰ και Γερμανῶν.⁹ Οἱ παράγοντες που συνετέλεσαν σὲ αὐτὴν τὴν αὔξηση ἦταν πολλοί. Κατ' ἀρχὰς τὸ Τζιούρτζιου ἀναβαθμίστηκε διοικητικὰ, καθὼς εἶχε καταστεῖ, ἤδη ἀπὸ τὸ 1832, πρωτεύουσα τοῦ νομοῦ (judet) τής Vlașca. Ὁ βασικότερος λόγος ὡστόσο ἦταν ἡ κατάργηση, σύμφωνα μὲ τὴ συνθήκη τής Άδριανούπολης, τῶν οἰκονομικῶν υποχρεώσεων τῶν ήγεμονιῶν ἔναντι τής Πύλης, δηλαδή τής υποχρεωτικῆς ἀποστολῆς σιτηρῶν στὴν Κωνσταντινούπολη, και ἡ οὐσιαστικὴ ἀπελευθέρωση τοῦ ἐμπορίου.¹⁰ Ἡ αὔξηση τῶν ἐξαγωγῶν δημητριακῶν ἀπὸ τὴ Βλαχία τόσο πρὸς τὴ Δυτικὴ, ὅσο και πρὸς τὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη, κατὰ τὴν ἐπόμενη δεκαετία, ἦταν τεράστια και ἀπὸ αὐτὴ τὴν αὔξηση ἐποφελήθηκε και τὸ Τζιούρτζιου, που ἀνέπτυξε ἰδιαίτερα τὶς σχέσεις του μὲ τὴν

6. Γενικὰ γιὰ τὴ συνθήκη βλ. Barbara Jelavich, *Russia and the Formation of the Romanian National State, 1821-1878*, Cambridge 1984, σ. 29-31 και Hitchins, *Romanians*, ὁ.π., σ. 159-160. Εἰδικότερα γιὰ τὸ «Γεωργίεβο» βλ. Boldescu, *Monografia orașului Giurgiu*, σ. 95-96.

7. Boldescu, ὁ.π., σ. 97. Πβ. ὡστόσο και Ion Ionașcu, «Știre inedite relative la orașul Giurgiu din vremea retrocedării Brăilei (1829)», στὸ *Ifov file de istorie*, Βουκουρέστι 1978, σ. 261-262, ὅπου ἀμφισβητεῖται ὅτι εἶχαν μείνει μόνο 700 κάτοικοι στὸ Giurgiu.

8. Boldescu, *Monografia orașului Giurgiu*, ὁ.π., σ. 97-99, Hitchins, *Romanians*, ὁ.π., σ. 175.

9. Boldescu, *Monografia orașului Giurgiu*, ὁ.π., σ. 98-103. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι ἀνάμεσα στοὺς 16 προσετώτες τής πόλης κατὰ τὸ ἔτος 1831 καταγράφονται 9 Βούλγαροι, 1 Ρῶσος και 6 Ρουμάνοι. Κάποιοι εἶχαν μάλιστα ἐγκατασταθεῖ στὸ Τζιούρτζιου, βλ. ὁ.π., σ. 97-98.

10. Γιὰ τὸς οἰκονομικοὺς ὅρους τής συνθήκης τής Άδριανούπολης βλ. συνοπτικὰ Jelavich, *Russia and the Romanian National State*, ὁ.π., σ. 30 και Hitchins, *Romanians*, ὁ.π., σ. 160.

Ἀψβουργική Μοναρχία.¹¹ Ἄλλωστε, ἡ πόλη εἶχε ἓνα καλὸ λιμάνι στὸ Δούναβη σὲ ἀπόσταση ἐνὸς χιλιομέτρου. Ἐπιπλέον, πρέπει ἀκόμη νὰ υπογραμμίσουμε ὅτι τὸ Τζιούρτζιου ἦταν τὸ κοντινότερο στὸ Βουκουρέστι λιμάνι, οὐσιαστικά ἐπίνειό του, καὶ τουλάχιστον μέχρι τὴν ἀνάπτυξη τῶν σιδηροδρόμων, ἡ κύρια ἐμπορική «πύλη» γιὰ τὴν πρωτεύουσα.¹² Χαρακτηριστικὸ τῆς θέσης τοῦ Τζιούρτζιου στὸ ἐμπόριο καὶ τὴ ναυτιλία τῆς Βλαχίας ἦταν ὅτι τὸ πρῶτο ἰστιοφόρο μὲ βλαχική σημαία, τὸ «Marita», ἀνῆκε σὲ ἓνα μεγαλέμπορο καὶ γαιοκτήμονα τῆς πόλης, τὸν Alexandru Vilara.¹³

Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο τῆς σχετικῆς σταθερῆς οικονομικῆς ἀνάπτυξης ἐντάσσεται καὶ ἡ ἐγκατάσταση Ἑλλήνων στὸ Τζιούρτζιου.¹⁴ Μὲ βάση ὅσα γνωρίζουμε σήμερα δὲν ὑπῆρχαν Ἕλληνες στὴν πόλη πρὶν τὸ 1831, καὶ συνεπῶς ἡ μετανάστευσή τους συνδέεται μὲ τὴν ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς ναυτιλίας. Παρατηροῦμε, δηλαδή, ὅτι καὶ σὲ αὐτὴν τὴν περίπτωσι λειτούργησαν οἱ ἴδιοι παράγοντες ποὺ συνετέλεσαν στὴ συγκρότηση τῶν ἰσχυρῶν ἐλληνικῶν παροικιῶν στὰ μεγαλύτερα λιμάνια τῆς Βλαχίας καὶ τῆς Μολδαβίας, στὴ Βραίλα καὶ τὸ Γαλάτσι ἀντίστοιχα.¹⁵ Ἀσφαλῆ στατιστικὰ στοιχεῖα γιὰ τὸν

11. Βλ. Paul Cernovodeanu, *Relațiile comerciale româno-engleze în contextual politicii orientale a Marii Britanii*, 1803-1878, Cluj-Napoca 1984, σ. 51-132. Ἐπίσης τις παρατηρήσεις τοῦ Constantin C. Giurescu, *Contribuțiuni la studiul originilor și dezvoltării burgheziei române pînă la 1848*, Βουκουρέστι 1972, σ. 90-100 γιὰ τὴν ἴδρυση νέων πόλεων τὴν περίοδο αὐτή· βλ. καὶ Hitchins, *Romanians*, ὁ.π., σ. 185. Ὡστόσο, ἡ οικονομικὴ ἱστορία ἰδιαίτερα τοῦ Τζιούρτζιου ἔχει ἐλάχιστα μελετηθεῖ.

12. Πβ. τις παρατηρήσεις τοῦ Ἑλληνα δημοσιογράφου Γ. Π. Παρασκευόπουλου, *Ἡ Μεγάλη Ἑλλάς*, Ἀθήνα 1898, σ. 174. Ἄς υπογραμμίσουμε ἐδῶ ὅτι ἡ πρώτη σιδηροδρομικὴ γραμμὴ τῆς Ρουμανίας, ποὺ κατασκευάστηκε τὸ 1869, συνδέει τὸ Βουκουρέστι μὲ τὸ Τζιούρτζιου, γεγονός ποὺ ἔδωσε νέα ὄψη στὴν οικονομικὴ ἀνάπτυξη τῆς πόλης, βλ. Keith Hitchins, *Romania, 1866-1947*, Ὁξφόρδη 1994, σ. 199.

13. Boldescu, *Monografia orașului Giurgiu*, ὁ.π., σ. 112-113. Ὁ Alexandru Vilara, γεννημένος κοντὰ στὰ Ἰωάννινα, εἶχε ἐπιλεγεῖ, τὸ 1835, ἀπὸ τὸν πρίγκιπα Alexandru Ghica γιὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ ὑπουργοῦ οικονομικῶν τῆς Βλαχίας, βλ. Ioan C. Filitti, *Domniile Române sub Regulamentul Organic, 1834-1848*, Βουκουρέστι 1915, σ. 20-21.

14. Ἡ βιβλιογραφία γιὰ τὴν ἐλληνικὴ παροικία τοῦ Τζιούρτζιου εἶναι ἐξαιρετικὰ φτωχὴ. Βλ. ὡστόσο Boldescu, ὁ.π., σ. 190-192, 201-211, καθὼς καὶ Κουρελάρου, *Οἱ Ἑκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 147-155. Σημαντικότετη πηγὴ γιὰ τὴν ἱστορία τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος συνιστοῦν οἱ ἐκθέσεις τῶν ἐλλήνων ὑποπροξένων τῆς πόλης αὐτῆς, ποὺ βριάζονται στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν στὴν Ἀθήνα. Ἀντίθετα, τὰ ἀρχεῖα τῶν διαφόρων ἀρχῶν τῆς πόλης, ὅπως τῆς Νομαρχίας ἢ τοῦ Δήμου, ἔχουν σὲ μεγάλο βαθμὸ χαθεῖ ἢ καταστραφεῖ. Ἔχουμε περιγράψει τὴν κατάστασι τῶν τοπικῶν ἀρχείων τοῦ Τζιούρτζιου σὲ μελέτη μας ὑπὸ δημοσίευσή στὸ περ. *Ἐῶα καὶ Ἑσπέρια*.

15. Γιὰ τὴν ἐλληνικὴ ἐγκατάστασι στὴ Βραίλα βλ. Cristian Filip, *Comunitatea greacă de la Brăila, 1864-1900*, Βραίλα 2004, σ. 1-8, καὶ γενικότερα σὲ Βραίλα καὶ Γαλάτσι βλ. Paul Cernovodeanu, «L'activité des maisons de commerce et des négociants ioniennes du Bas-Danube durant l'intervalle 1829-1853», *Actes du IIe Colloque International d'*

ἀριθμὸ καὶ τὴν προέλευση τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως γιὰ τὴν περίοδο πρὶν τὸ 1863, δὲν ἔχουμε. Ὡστόσο, μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι δὲν θὰ διαφοροποιούνταν σημαντικὰ ἀπὸ τὸ σχῆμα ποὺ γνωρίζουμε ἀπὸ τὶς μεγαλύτερες ἐλληνικὲς παροικίες, δηλαδὴ τὴ Βραΐλα καὶ τὸ Γαλάτσι. Ἐνα ἀξιόλογο μέρος τῶν Ἑλλήνων πρέπει νὰ καταγόταν ἀπὸ τὰ Ἴονια νησιά, κυρίως τὴν Ἰθάκη καὶ τὴν Κεφαλλονιά, ἂν καὶ ἀπὸ τὰ ὀνόματα καὶ τὶς πληροφορίες τῆς περιόδου μετὰ τὰ μέσα τοῦ αἰῶνα συνάγεται ὅτι εἶχαν ἐγκατασταθεῖ στὴν πόλη καὶ Ἑλληνες ἀπὸ ἄλλες περιοχές, ἀπὸ τὴν Πελοπόννησο, τὴ Χίο, τὸ Μελένικο τῆς Μακεδονίας καὶ ἀπὸ ἄλλοῦ.¹⁶ Τὸ 1863, ὅταν δηλαδὴ συστάθηκε ἡ κοινότητα, οἱ ἐλληνικὲς οἰκογένειες ἦταν γύρω στὶς 220, συνεπῶς ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλλήνων θὰ πλησίαζε τοὺς 1.000.¹⁷ Ὁ ἀριθμὸς αὐτὸς θὰ μειωθεῖ σταδιακὰ κατὰ τὶς ἐπόμενες δεκαετίες, μὲ ἀποτέλεσμα στὰ 1910 νὰ κατοικοῦν στὴν πόλη 590 Ἑλληνες (118 οἰκογένειες).¹⁸

Κατὰ τὰ χρόνια 1831-1856 οἱ Ἑλληνες πάροικοι εἶχαν κατορθώσει, ὡς ἓνα βαθμὸ βέβαια, νὰ θέσουν τὸ ἐμπόριο, ἰδίως ἐκεῖνο τῶν μεγάλων ἀποστάσεων, ὑπὸ τὸν ἑλεγχό τους,¹⁹ ἐνῶ καὶ τὸ κοινωνικὸ κῦρος τῆς μικρῆς ἀριθμητικὰ ἐλληνικῆς παροικίας ἦταν πολὺ ὑψηλό. Εἶναι χαρακτηριστικὸ ὅτι στὸν παλαιότερο ναὸ τῆς πόλης, τῆς Κοίμησης τῆς Θεοτόκου (Adormirea Maicii Domnului), ποὺ ἦταν καὶ ὁ καθεδρικός, ἡ θεία λειτουργία τελούνταν τόσο στὰ ρουμανικὰ ὅσο καὶ στὰ ἐλληνικά.²⁰ Ἐπιπλέον, στὸν τομέα τῆς ἐκπαίδευσης τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα ἦταν, γιὰ τὸν πληθυσμὸ τῆς πόλης, πολλὰ καὶ ἡ ἐπιρροή τους ἀξιόλογη. Ἀπὸ τὸ 1836 καὶ μέχρι τὸ 1876 δίδασκε στὴν πόλη ἐλληνικὰ γράμματα ὁ δάσκαλος Δανιήλ, ἐνῶ, παράλληλα μὲ ἓνα κρατικὸ ρουμανικὸ σχολεῖο καὶ δύο ἰδιωτικὰ, λειτουργοῦσαν, τὸ διάστημα 1840-1848, δύο ἐλληνικὰ ἰδιωτικὰ σχολεῖα. Τέλος, ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὅτι τὸ 1847 ἰδρύθηκε, μὲ τὴν ἐνίσχυση τοῦ διοικητῆ τῆς πόλης, τὸ ἐλληνικὸ σχολεῖο τοῦ Κωνσταντίνου Κόκκινου, μέλους τῆς ἐλληνικῆς παροικίας.²¹

Τὸ ἐλληνικὸ κράτος μᾶλλον ἄργησε νὰ συνειδητοποιήσει τὴν οἰκονομικὴ σημασία τῆς ἐλληνικῆς ἐγκατάστασης στὸ Τζιούρτζιου καὶ νὰ φροντίσει νὰ ἔχει ἐπαρκὴ διπλωματικὴ ἀντιπροσώπευση. Ὡστόσο, μὲ βεβαιότητα ἀπὸ τὸ

Histoire, τ. I, Ἀθήνα 1985, σ. 91-105. Γιὰ τὴν ἐλληνικὴ παροικία στὴ Βραΐλα ἐτοιμάζουμε διδακτορικὴ διατριβή.

16. Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὅ.π., σ. 148.

17. Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, ὅ.π., σ. 191, Κουρελάρου, *Οἱ ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὅ.π., σ. 147.

18. Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, ὅ.π., σ. 209-210.

19. Στὸ ἴδιο, σ. 101-102.

20. Στὸ ἴδιο, σ. 191.

21. Στὸ ἴδιο, σ. 201-202.

1849, και ίσως και από νωρίτερα, υπήρχε στην πόλη προξενικό πρακτορείο.²² Πολύ σύντομα όμως διέκοψε τη λειτουργία του, καθώς το 1856 ο «Διευθύνων Γραμματεὺς» τοῦ Γενικοῦ Προξενείου στὸ Βουκουρέστι ἐνημέρωνε τὸ Ὑπουργεῖο ὅτι ἡ σύσταση προξενικοῦ πρακτορείου (θέλει ἀποβῆ ὠφελιμωτάτη εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ μάλιστα εἰς τὴν ναυτιλίαν μας).²³ Ἀκόμη καὶ τὸ 1860 δὲν υπήρχε στὴν πόλη παρὰ ἓνας προξενικός ὑπάλληλος καὶ ἡ σύσταση τοῦ ὑποπροξενείου καθυστέρησε μέχρι τὸ 1868.²⁴ Πάντως, ἡ παρουσία τοῦ ἐλληνικοῦ προξενικοῦ πρακτορείου ἀρχικά καὶ τοῦ ὑποπροξενείου ἀργότερα συνετέλεσε στὸ νὰ ὑπάρχει καὶ ἓνας ἄλλος πόλος γιὰ τοὺς Ἑλλήνες τῆς πόλης, ἓνας πόλος τοῦ ὁποῖου, ὡστόσο, δὲν μπορούμε νὰ καθορίσουμε μὲ ἀκρίβεια τὴν ἐπίδραση στὴ ζωὴ τῆς παροικίας.

Ἀπὸ ὅσα ἀναφέρθηκαν καθίσταται σαφές ὅτι ἡ ἐλληνικὴ παροικία, χάρις στὴν οικονομικὴ δύναμη πολλῶν ἐλληνικῶν οικογενειῶν καὶ στὴν ἐπιρροὴ τῆς ἐλληνικῆς παιδείας, ἦταν καλὰ ἐνσωματωμένη στὸν κοινωνικὸ ἴσθμὸ τῆς πόλης. Ὡστόσο, ἀπὸ τὰ μέσα τῆς δεκαετίας τοῦ 1860 οἱ Ἑλλήνες προσπάθησαν νὰ ὀριοθετήσουν θεσμικὰ τὴ θέση τους, δηλαδὴ νὰ συστήσουν κοινότητα, νὰ οἰκοδομήσουν ἐλληνικὸ νὰο καὶ νὰ ὀργανώσουν κοινοτικὰ σχολεῖα. Ὅλες αὐτὲς οἱ ἐνέργειες πραγματοποιήθηκαν σὲ πολὺ σύντομο χρονικὸ διάστημα, οὐσιαστικὰ στὰ ἔτη 1863-1864.²⁵

Ἡ σύσταση τῆς ἐλληνικῆς κοινότητας, πὺ συμπίπτει χρονικὰ μὲ τὴν ἴδρυση τῶν δύο σημαντικότερων ἐλληνικῶν κοινοτήτων στὴ Ρουμανία, τοῦ Γαλατσίου καὶ τῆς Βραΐλας, συνδέεται μὲ τὴν πολιτικὴ ποὺ ἀκολούθησε ὁ πρῶτος ἡγεμόνας τῶν «Ἐνωμένων Ρουμανικῶν Ἡγεμονιῶν» Alexandru Ioan Cuza (1859-1866), τόσο εἰδικότερα ἔναντι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὅσο καὶ γενικότερα ἔναντι τῶν Ἑλλήνων.²⁶ Ὅπως εἶναι γνωστό, ὁ πρίγκιπας προσπά-

22. Ἐλένη Δ. Μπελιᾶ, «Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ρουμανίας κατὰ τὸ διάστημα 1835-1878. Συμβολὴ στὴν ἱστορία του ἐπὶ τῆ βάσει τῶν ἐλληνικῶν πηγῶν», *Δελτίον Ἱστορικῆς καὶ Ἐθνολογικῆς Ἑταιρείας* 26 (1983) 53.

23. Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν/Κεντρικὴ Ὑπηρεσία (ἐφεξῆς ΙΑΥΕ/ΚΥ), φάκ. 36/5, 1856, Κ. Φωστηρόπουλος, Διευθ. Γραμματεὺς Προξενείου Βουκουρεστίου πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 143 (ἀρ. πρωτ. 1832), 2 Μαρτίου 1856.

24. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/5, 1860, Πλοίαρχοι Ἑλλήνες πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. πρωτ. 5829, καὶ ὁ.π., φάκ. 36/5, 1868, Περβέλης, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 3 (ἀρ. πρωτ. 4926), 11 Ἰουνίου 1868. Ἀξίζει νὰ σημειωθεῖ ὡστόσο ὅτι τὸ 1865 τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ἀποπειράθηκε νὰ συστήσει ὑποπροξενεῖο στὸ Τζιουρτζιου, ἀλλὰ συνάντησε τὴν ἀρνηση τῆς Ὑψηλῆς Πύλης, βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1865, Π. Δεληγιάννης, Πρέσβυς στὴν Κωνσταντινούπολη πρὸς Πρόξενο Βραΐλας, ἀρ. 4167 (ἀρ. πρωτ. 9714), 18 Νοεμβρίου 1865. Πβ. καὶ Μπελιᾶ, «Ὁ Ἑλληνισμὸς», ὁ.π., σ. 53.

25. Βλ. κυρίως Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, ὁ.π., σ. 190-192 καὶ Κουρελάρου, *Οἱ ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 147-148.

26. Ἡ βιβλιογραφία γιὰ τὸν Cuza εἶναι πολὺ μεγάλη· ἐδῶ θὰ περιοριστοῦμε μόνο σὲ

θησε να θέσει υπό κρατικό έλεγχο τὰ λεγόμενα (ἀφιερωμένα) μοναστήρια, δηλαδή τὰ μετόχια τῶν Πατριαρχείων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοῦ Ἁγίου Ὁρους στὶς ἡγεμονίες, καὶ τὴν τεράστια περιουσία ποὺ κατεῖχαν.²⁷ Στὸ πλαίσιο αὐτῆς τῆς πολιτικῆς ἐντάσσεται βέβαια καὶ τὸ ἡγεμονικὸ διάταγμα τῆς 21ης Μαρτίου 1863 μὲ τὸ ὁποῖο καθοριζόταν ὅτι «σὲ ὅλα τὰ μοναστήρια καὶ τὶς ἐκκλησίες τοῦ κράτους τὰ ἱερὰ μυστήρια θὰ τελοῦνται ἀπὸ ἐδῶ καὶ στὸ ἐξῆς μόνο στὴ ρουμανικὴ γλῶσσα».²⁸ Αὐτὸ τὸ διάταγμα στάθηκε μᾶλλον ἡ ἀφορμὴ γιὰ ὀρισμένες ἐλληνικὲς παροικίες γιὰ νὰ προχωρήσουν στὴ συγκρότηση κοινοτικῶν θεσμῶν καὶ νὰ ἐπιδιώξουν νὰ οἰκοδομήσουν ἐλληνικὸς ναοὺς. Ἄλλωστε, πάρα πολλὰ μέτρα τοῦ Ρουμάνου ἡγεμόνα εἶχαν χαρακτήρα (ἐθνικὸ), καθὼς στόχευαν στὴ συγκρότηση ἑνὸς συγκεντρωτικοῦ (ρουμανικοῦ) κράτους, περιορίζοντας τὰ δικαιώματα καὶ τὴ δυνατότητα ἐπέμβασης τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας στὶς ἐσωτερικὲς ὑποθέσεις τῆς χώρας. Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πλαίσιο ἡ συνεχιζόμενη προσπάθεια τῆς Ρουμανίας νὰ περιορίσει τὶς ἀρμοδιότητες τῶν προξένων καὶ τῶν ὑποπροξένων τῶν ξένων κρατῶν ἀναμφίβολα ὠθησε τοὺς Ἕλληνες στὸ νὰ ἐπιδιώξουν νὰ ἐνισχύσουν θεσμικὰ τὴ θέση τους.²⁹

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ Τζιούρτζιου, μὲ πρωτοβουλία τοῦ, πελοποννησιακῆς καταγωγῆς, ἐνοικιαστῆ ἀγροκτημάτων, μεγαλέμπορου καὶ ἐφοπλιστῆ Δημητρίου Πουλόπουλου ἢ, μᾶλλον πρόσφατα συγκροτημένη,³⁰ ἐλληνικὴ κοινότητα ὑπέβαλε αἴτηση, στὶς ἀρχὲς τοῦ 1863, ἢ ἴσως λίγο νωρίτερα, πρὸς τὸν ἡγεμόνα τῆς Ρουμανίας, ζητώντας νὰ τῆς ἐπιτραπεῖ νὰ οἰκοδομήσει ἐκκλησία ὅπου ἡ θεία λατρεία θὰ ἐτελεῖτο στὰ ἐλληνικὰ καὶ ἀπὸ Ἕλληνες ἱερεῖς. Ἡ αἴτηση ἔγινε ἀποδεκτὴ μὲ τὸ ἡγεμονικὸ χρυσόβουλλο τῆς 15ης Μαΐου, ἐνῶ ἡ ἄδεια τοῦ Ὑπουργείου

ὀρισμένες βασικὲς μελέτες: L. Boicu, Gh. Platon, Al. Zub (ed.), *Cuza Vodă in memoriam*, Ἰάσιο 1973, Gerald J. Bobango, *The Emergence of the Romanian National State*, Boulder-New York 1979, Paul E. Michelson, *Romanian Politics 1859-1871. From Prince Cuza to Prince Carol*, Ἰάσιο 1998.

27. Bobango, *The Emergence*, ὁ.π., σ. 142-158, Jelavich, *Russia and the Formation of the Romanian State*, ὁ.π., σ. 130-142. Γιὰ μία προσέγγιση ποὺ ἀναλύει τὸ ζήτημα καὶ μέσα ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου βλ. Δημήτρης Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση καὶ ἐκκοσμίευση. Πρὸς μία ἀνασύνθεση τῆς ἱστορίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου τὸν 19ο αἰῶνα*, Ἀθήνα 2003, σ. 185-193.

28. Bobango, *The Emergence*, ὁ.π., σ. 150-151 καὶ Filip, *Comunitatea greacă din Brăila, 1864-1900*, Βραῖλα 2004, σ. 11.

29. Mircea Malita, «A century of political and diplomatic action for the abolition of the consular jurisdiction in Romania», *Revue Roumaine d'Histoire*, VI (1967) 596-600.

30. Σύμφωνα μὲ τὸν Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, ὁ.π., 202, ἤδη ἀπὸ τὸ 1860 λειτουργοῦσε ἐγκριμένο ἀπὸ τὴ Σχολικὴ Ἐφορία κοινοτικὸ σχολεῖο, ὡστόσο τὸ συγκεκριμένο σχολεῖο ἦταν ἰδιωτικὸ, σύμφωνα μὲ τὶς προξενικὲς ἀναφορὲς (ἰδιοσυντήρητον), βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 77/3, 1872, Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Γιουργιάβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 52 (ἀρ. πρωτ. 2376), 22 Φεβρουαρίου 1872, f. 1^ο.

ἐκδόθηκε δύο μέρες ἀργότερα.³¹ Τὸν Ἰούλιο τοῦ ἴδιου ἔτους τέθηκε ὁ θεμέλιος λίθος τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας, τοῦ («Εὐαγγελισμού»), ποῦ ἐγκαινιάστηκε στίς 12 Δεκεμβρίου 1864.³² Κατὰ τὴν ἴδια περίοδο εἶχαν συσταθεῖ δύο ἐλληνικά σχολεῖα, ἓνα ἀρρεναγωγεῖο ὑπὸ τῆ διεύθυνση τοῦ κυπριακῆς καταγωγῆς Στέφανου Σολομωνίδη καὶ ἓνα παρθενγωγεῖο ὑπὸ τῆ διεύθυνση τῆς Μοσχούλας Δούκα, ἀλλὰ κανένα ἀπὸ τὰ σχολεῖα αὐτὰ δὲν ἦταν κοινοτικό, μολοντοὶ βέβαια καὶ τὰ δύο ὑποστηρίζονταν ἀπὸ σημαντικὰ μέλη τῆς κοινότητος.³³

Στίς 17 Δεκεμβρίου 1864, λίγες μέρες μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ἀνέγερσιν τῆς ἐκκλησίας, συντάχθηκε καὶ ὁ, ἐξαιρετικὰ συνοπτικὸς καὶ ἀποτελούμενος ἀπὸ 24 μόλις ἄρθρα, κανονισμὸς τοῦ ἐλληνικοῦ ναοῦ τοῦ «Γεωργίεβου», ποῦ, ἀνέκδοτος, ὅσο γνωρίζω, ὡς τώρα, ἀπόκειται στὸ Ἱστορικὸ Ἀρχεῖο τοῦ ἐλληνικοῦ Ὑπουργεῖου Ἐξωτερικῶν.³⁴ Στὸν κανονισμό, ποῦ ὑπογράφεται ἀπὸ πέντε μέλη τῆς «ἐφορίας», ὀρίζεται ὅτι ἡ γλῶσσα τῆς θείας λατρείας θὰ εἶναι πάντοτε ἡ ἐλληνική, περιγράφεται ὁ τρόπος ἐκλογῆς τῆς πενταμελοῦς ἐφορίας καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἐφόρων.³⁵ Ἐπιπλέον, ἀναφέρεται ὅτι ἡ θητεία τῆς ἐφορίας ἦταν ἐνιαύσια καὶ ὑπογραμμίζεται ὅτι ἡ ἀνώτερη ἀρχὴ τῆς κοινότητος εἶχε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ συστήσει («ἐλληνικὸν σχολεῖον καὶ Νοσοκομεῖον»)³⁶

Ἐσχωριστὸ ἐνδιαφέρον παρουσιάζουν τὰ ἄρθρα 10 καὶ 19. Στὸ μὲν πρῶτονιζόταν ὅτι τρία ἀπὸ τὰ μέλη τῆς ἐφορίας, δηλαδὴ ἡ πλειοψηφία, ἔπρεπε ὅπωςδῆποτε νὰ εἶναι «Ἕλληνες ὑπήκοοι, ἐνῶ στὸ ἄρθρο 19 καθοριζόταν ὅτι σὲ περίπτωσιν ἐνδοκοινοτικῆς διαμάχης ἀνώτερος διαιτητὴς ἦταν τὸ ἐλληνικὸ προξενεῖο ἢ κάποια ἄλλη ἀρχή, ποῦ δὲν ὀριζόταν ὡστόσο. Εἶναι ἀξιοσημείωτο ὅτι παραπλήσια ἄρθρα δὲν ὑπάρχουν οὔτε στὸν κανονισμό τῆς κοινότητος τοῦ Γαλατσίου, τοῦ 1864, οὔτε σὲ ἐκεῖνον τῆς Βραΐλας, τοῦ 1870,³⁷ καὶ συνεπῶς μποροῦμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ἡ πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων τῆς πόλης, πιθανότατα «Ἕλληνες ὑπήκοοι, ἤθελαν νὰ ἐνισχύσουν τὸν («ἐλληνικὸν») χαρακτήρα τῆς

31. Streit, *Mémoire*, ὁ.π., σ. 9 καὶ Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 147-148. Πβ. καὶ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 77/3, 1872, Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 52 (ἀρ. πρωτ. 2376), 22 Φεβρουαρίου 1872.

32. Κουρελάρου, *Οἱ ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 148.

33. Boldescu, *Monografia oraşului Giurgiu*, ὁ.π., σ. 202. Πβ. καὶ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/5, 1868, Ἕλληνες Γιουργιόβου, πρὸς Χ. Τρικούπη, Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. πρωτ. 1659, 12 Δεκεμβρίου 1867. Βλ. καὶ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 77/3, 1872, Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 52 (ἀρ. πρωτ. 2376), 22 Φεβρουαρίου 1872, ὅπου ἀναλυτικὰ στοιχεῖα γιὰ τὰ ἐλληνικὰ σχολεῖα τῆς πόλης.

34. «Κανονισμὸς τοῦ ἐν Γιουργέβω τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν νεοδητῶν Ἑλληνικοῦ Ναοῦ Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» στὸ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1872, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβω Ἑλληνικῶν ναῶν», ἀρ. πρωτ. 7152, 28 Ἰουλίου 1872.

35. Στὸ ἴδιο, ἄρθρα 5-8 καὶ 19-21.

36. Στὸ ἴδιο, ἄρθρα 9 καὶ 23.

37. Πβ. *Κανονισμὸς τῆς ἐν Γαλατσίῳ Ἑλληνικῆς Κοινότητος*, χ.τ., χ.χ., καὶ *Κανονισμὸς*

κοινότητας, και κυρίως τους δεσμούς της με το ελληνικό κράτος.

Πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνση, νομίζω, μᾶς ὀδηγεῖ καὶ ἡ ἐμπλοκὴ τοῦ πρίγκιπα Γρηγόριου Ὑψηλάντη στὴν ἀνέγερση τῆς ἐλληνικῆς ἐκκλησίας καὶ τὴ διοίκηση τῆς κοινότητας. Ὅπως διαφαίνεται τόσο ἀπὸ τὸν κανονισμό, ὅσο καὶ ἀπὸ ἄλλες πηγές,³⁸ ὁ ναὸς οἰκοδομήθηκε χάρι καὶ στὴ σημαντικὴ χορηγία τοῦ πρίγκιπα Γρηγόριου Ὑψηλάντη. Ὁ πρίγκιπας, ποὺ ἦταν γιὸς τοῦ Γρηγόριου Ὑψηλάντη, νεώτερου ἀδελφοῦ τοῦ Ἀλέξανδρου Ὑψηλάντη, εἶχε ἀξιοσημεῖωτη κτηματικὴ περιουσία στὴν περιοχὴ τῆς Ζίμνιτσα (Zimnita), στὸ γειτονικὸ νομὸ τοῦ Τελεορμάν (Teleorman), ἐνῶ ἦταν ἐπίσης καὶ ἓνας σημαντικώτατος διπλωμάτης τῆς Ἑλλάδας, προσωπικὸς ἀπεσταλμένος τοῦ βασιλεῦς Γεωργίου στὸν ἡγεμόνα τῆς Ρουμανίας Κάρολο, τὸ 1866.³⁹ Σὲ ἐκείνη τὴν ἀποστολὴ εἶχε συνεργαστεῖ μετὰ Ἑλλήνες ὁμογενεῖς γιὰ τὴ σύσταση ἐνὸς τυπικὰ «φιλανθρωπικοῦ», ἀλλὰ οὐσιαστικὰ πολιτικοῦ συλλόγου μετὰ στόχο τὴν ἐνίσχυση τῆς Κρητικῆς Ἐπανάστασης.⁴⁰ Λίγο ἀργότερα, τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1867, διορίστηκε πρεσβευτὴς στὴ Βιέννη καὶ στὸ Βερολίνο καὶ μέχρι τὸ θάνατό του, τὸ 1886, ἀσχοῦσε σημαντικὴ ἐπιρροὴ σὲ αὐλικοὺς καὶ κυβερνητικοὺς κύκλους στὴν Ἀθήνα.⁴¹

Ἐπιπλέον, ὁ Ὑψηλάντης ἦταν, σύμφωνα μετὰ τὸν κανονισμό, ἐπίτιμος πρόεδρος τῆς κοινότητας, καὶ ἡ ἐφορία εἶχε τὴν ὑποχρέωση νὰ τοῦ ἀποστέλλει μετὰ τὴ λήξη τῆς θητείας της τὸ «λογαριασμό» της.⁴² Παρὰ τὸ γεγονός ὅτι τὰ καθήκοντά του δὲν καθορίζονταν μετὰ σαφήνεια, μπορούμε νὰ θεωρήσουμε ὅτι χάρι στὴ θέση τοῦ πρίγκιπα τὸ ἐλληνικὸ κράτος ἀσχοῦσε μιὰ ἔμμεση ἐπίδραση στὴ διοίκηση τῆς κοινότητας, ποὺ τὴν καθιστοῦσε ἄλλωστε σαφῶς ἰσχυρότερη

τῆς ἐν Βραίλα Ἑλληνικῆς Κοινότητος. Ἐν Βραίλα, ἐκ τοῦ τυπογραφείου («Τὸ Τρίγωνον») Πλατεία Ἀρχιεπισκόπου Μιχαήλ, 1870. Ὁ Κανονισμὸς τῆς κοινότητας τοῦ Γαλατσίου εἶχε συνταχθεῖ στὶς 19 Ἰανουαρίου 1864, βλ. ὅ.π., σ. 5.

38. «Κανονισμὸς τοῦ ἐν Γιουργέβφ τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονίων νεοδημῆτου Ἑλληνικοῦ Ναοῦ», προοίμιο. Ὁ Γρηγόριος Ὑψηλάντης ἔδωσε 500 χρυσὰ νομίσματα, ὁ Χῖος μεγαλέμπορος καὶ ἐφοπλιστὴς Ὀδυσσεὺς Νεγρεπόντης 200, ἐνῶ οἱ προεξάρχοντες τῆς παροικίας ἀπὸ 50 μέχρι 100 ἕκαστος, βλ. Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὅ.π., σ. 148.

39. Constantin N. Velichi, «Les relations roumano-grecques durant la période 1866-1879», *RESEE* VIII/3 (1970) 527-528.

40. Dumitru Limona, «'Asociația centrală filantropică din Dacia'», 1866 (Κεντρικὸς Φιλανθρωπικὸς Σύλλογος ἐν Δακίᾳ), μετὰφρ. Ἀ. Ἐ. Καραθανάση, *Βαλκανικὴ Βιβλιογραφία*, τόμ. II, 1974, Παράρτημα, σ. 285-298.

41. Eugène Rangabe, *Livre d'or de la noblesse phanariote en Grèce, en Roumanie, par un Phanariote*, Ἀθήνα 1898, σ. 156 καὶ Γεώργιος Σ. Λαῖος, *Σίμων Σίνας*, Ἀθήνα 1972, σ. 200-203. Βλ. ἐπίσης Γ. Β. Δερτιλῆς, *Τὸ ζήτημα τῶν τραπεζῶν (1871-1873). Οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ διαμάχη στὴν Ἑλλάδα τοῦ 19^{ου} αἰῶνα*, Ἀθήνα 1989, σ. 113, 136-137.

42. «Κανονισμὸς τοῦ ἐν Γιουργέβφ τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονίων νεοδημῆτου Ἑλληνικοῦ Ναοῦ», ἄρθρο 15.

τὸ ἄρθρο 19 ποὺ ἀναφέραμε. Ὡστόσο, φαίνεται ὅτι ἀπὸ πολὺ νωρίς, ἤδη ἀπὸ τὸ 1865, οἱ Ἕλληνες πάροικοι ἤθελαν νὰ ἐνισχύσουν ἀκόμη περισσότερο τοὺς δεσμούς τους μετὰ τὴν Ἑλλάδα, (ἀφιερώνοντας) τὸ νὰ στῶ ἐλληνικὸ κράτος. Τότε, ὡστόσο, αὐτὴ ἡ ἐνέργεια δὲν εἶχε κάποιο ἀποτέλεσμα.⁴³

Εἶναι πιθανότατο ὅτι, παρὰ τὴ γοργὴ οἰκοδόμηση τοῦ ναοῦ, τὴ σύνταξη τοῦ κανονισμοῦ ἀλλὰ καὶ τὴ σύσταση καὶ λειτουργία δύο τουλάχιστον ἐλληνικῶν σχολειῶν, ἡ κοινότητα δὲν πρέπει νὰ αἰσθανόταν ιδιαίτερα κατοχυρωμένη ὡς πρὸς τὴ θεσμικὴ τῆς θέση. Μολονότι ἡ ἐλληνικὴ ἐκκλησία εἶχε ἀνεγερθεῖ μετὰ τὴν ἄδεια τοῦ ρουμανικοῦ Ὑπουργείου Ἐκπαιδεύσεως καὶ Ὁρησκευμάτων, καὶ μετὰ ἀπὸ ἡγεμονικὸ διάταγμα, ὅπως ἄλλωστε ἀναφερόταν ἐμφαντικὰ καὶ στὸν κανονισμό, δὲν ὑπῆρχε κάποια σαφὴς νομικὴ κατοχύρωση καὶ δὲν ἔλειπαν πιέσεις ἐκ μέρους τῶν πολιτικῶν καὶ κυρίως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν τῆς πόλης.⁴⁴ Νὰ σημειωθεῖ ὅτι ἡ ρουμανικὴ κυβέρνησις δὲν εἶχε ἀναγνωρίσει τίς ἐλληνικὲς κοινότητες ὡς νομικὰ πρόσωπα, καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο καὶ ἡ ἐλληνικὴ ἐκκλησία τοῦ Τζιούρτζιου ἔφερε «τίτλον ἴδιον», δηλαδὴ τίτλο ἰδιοκτησίας κάποιου ὁμογενῆ.⁴⁵ Ὅπως ἄλλωστε εἶχε ἀναφέρει ὁ ὑπουργὸς ἐξωτερικῶν τῆς Ρουμανίας Boerescu στοὺς ἐκπροσώπους μιᾶς ἄλλης ἐλληνικῆς κοινότητας, ἐκείνη τῆς Βραΐλας: «κατὰ τὸν Ἀστυκὸν Νόμον τοῦ Κράτους, δὲν ἀναγνωρίζονται ξένα σωματεῖα φέροντα τὴν ἐπωνυμίαν Κοινότης, ἰδρυμένα ἐν Ρουμανίᾳ».⁴⁶ Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἐκκλησία δὲν μπορούσε παρὰ νὰ εἶναι ἰδιωτικὴ, ἰδιοκτησία ὅσων εἶχαν συνεισφέρει γιὰ τὴν ἀνέγερσίν της.

Τὰ χρόνια μετὰ τὴν οἰκοδόμηση τῆς ἐκκλησίας οἱ Ἕλληνες τῆς πόλης περιορίστηκαν στὸ νὰ πιέσουν τὴν ἐλληνικὴ κυβέρνησις νὰ συστήσει ὑποπροξενεῖο στὸ Τζιούρτζιου, ποὺ θὰ προστάτευε τὰ συμφέροντά τους.⁴⁷ Μετὰ τὴ σύσταση

43. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1872, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν Ναῶν», Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Γιουργίβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 188 (ἀρ. πρωτ. 7152), 28 Ἰουλίου 1872. Ὁ φάκελος περιλαμβάνει καὶ ἔγγραφα γιὰ τὴν προσπάθεια τῶν Ἑλλήνων τοῦ Ἰσμαηλίου νὰ θέσουν τὴν ὑπὸ ἀνέγερσιν ἐκκλησία τους ὑπὸ τὴν προστασία τῆς ἐλληνικῆς κυβέρνησεως.

44. Πβ. ὁ.π. Οἱ πιέσεις ἐπικεντρώνονταν κυρίως στὸ θέμα τῆς «μνημόνευσης» τοῦ ἑλλήνα βασιλιᾶ στὶς ἐκκλησιαστικὲς ἀκολουθίες. Οἱ ρουμανικὲς ἐκκλησιαστικὲς καὶ πολιτικὲς ἀρχὲς ἐπέμεναν ὅτι ἔπρεπε πρῶτα νὰ μνημονεῦται ὁ Ρουμάνος ἡγεμόνας Κάρολος καὶ κατόπιν ὅποιοσδήποτε ἄλλος βασιλιάς ἢ ἡγεμόνας. Γιὰ τὸ θέμα αὐτὸ βλ. καὶ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 29/5β, 1890, «Ἑλληνικαὶ ἐκκλησίαι εἰς Ρουμανίαν».

45. «Κανονισμὸς τοῦ ἐν Γιουργέβῳ τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν νεοδηῆτου Ἑλληνικοῦ Ναοῦ», προοίμιο.

46. Πβ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1β, 1875, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν Ναῶν», Ἐ. Μαυρομάτης, Ὑποπρόξενος Βραΐλας, πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 185 (ἀρ. πρωτ. 5771), 20 Μαΐου 1875. Τὸ παράθεμα εἶναι ὑπογραμμισμένο στὸ ἔγγραφο.

47. Χαρακτηριστικὴ ἦταν ἡ ἐπιστολὴ 81 Ἑλλήνων τοῦ Τζιούρτζιου στὸ Χαρίλαο Τρικούπη, Ὑπουργὸ τῶν Ἐξωτερικῶν, ὅπου ὑπογραμμίζεταν ἡ ἐμπορικὴ σημασία τοῦ «Γεωρ-

του ὑποπροξενείου, τὸ 1868, ὁ Ἕλληνας διπλωματικός ὑπάλληλος φαίνεται ὅτι σὲ κάποιες περιπτώσεις ἀντιπροσώπευε τὴν κοινότητα ἀκόμη καὶ ἐνώπιον τῶν τοπικῶν ἀρχῶν, ἐνῶ συντόνιζε καὶ τὶς ἐνέργειες τῶν παροίκων σύμφωνα καὶ μὲ τὶς ἐπιδιώξεις τῆς ἐλληνικῆς κυβέρνησης.⁴⁸

Παρὰ ταῦτα, φιλοδοξία τῶν Ἑλλήνων τῆς πόλης παρέμενε νὰ θέσουν τὴν ἐκκλησία καὶ τὰ παραρτήματά της ὑπὸ τὴν προστασία τῆς ἐλληνικῆς κυβέρνησης. Τὸ καλοκαίρι τοῦ 1872, μετὰ καὶ ἀπὸ προτροπὴ τοῦ ὑποπρόξενου Π. Θ. Πύργου, δύο ἀπὸ τὰ βασικότερα μέλη τῆς κοινότητας, ὁ ἔμπορος Ἀ. Μικραλόπουλος καὶ ὁ ἐπίτροπος Δ. Πουλόπουλος, συγκέντρωσαν τὶς ὑπογραφές τῶν περισσοτέρων μελῶν τῆς καὶ συνέταξαν ἀναφορὰ πρὸς τὸν ὑποπρόξενο, μὲ τὴν ὁποία τοῦ ἀνακοίνωναν τὴν ἐπιθυμία τους νὰ θέσουν, «ἀμετακλήτως», τὸ νὰ ὑπὸ τὴν σκέπη καὶ κυριότητα τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.⁴⁹ Στις 23 Ἰουλίου τοῦ 1872 ἡ γενικὴ συνέλευση τῆς ἐλληνικῆς κοινότητας ἐνέκρινε αὐτὴν τὴν «ἀφιέρωση».⁵⁰ Δὲν ἔλειπαν ὥστόσο καὶ ἀντιδράσεις ἀπὸ μία μερίδα τῶν ὁμογενῶν, ποὺ θεωροῦσαν ὅτι ἡ ἀφιέρωση δὲν θὰ γινόταν δεκτὴ ἀπὸ τὴν ἐλληνικὴ κυβέρνηση, γεγονός ποὺ θὰ ὀδηγοῦσε σὲ ἀκόμη μεγαλύτερη ἐπέμβαση τοῦ ρουμανικοῦ κράτους καὶ ἀποδυνάμωση τῆς αὐτονομίας τῆς κοινότητας.⁵¹ Γιὰ νὰ ἐξουδετερώσει αὐτὲς τὶς ἀντιδράσεις, ὁ Ἕλληνας ὑποπρόξενος δέχτηκε νὰ ἔχει ρόλο καθαρὰ ἐποπτικό, καὶ νὰ συνεχίσει ἡ κοινοτικὴ ἐπιτροπὴ νὰ διαχειρίζεται τὰ τῆς ἐκκλησίας ὅπως καὶ παλαιότερα.⁵²

Τὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, πρὸς μεγάλη ἀπογοήτευση τῶν Ἑλλήνων τοῦ Τζιουρτζιου, καθυστέρησε νὰ ἀπαντήσει καὶ μόλις τὸ 1874 καὶ μετὰ ἀπὸ νέες ἀναφορές τοῦ Ἀλέξανδρου Λεονάρδου, ὑποπρόξενου τῆς πόλης, ἀλλὰ καὶ τοῦ γενικοῦ προξένου Ρουμανίας Κλέωνα Ραγκαβῆ, παρακινήθηκε νὰ ἀναθέσει στὸ ἐλληνικὸ Ὑπουργεῖο τῶν Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως νὰ

γίβου», τὰ ἔργα τῆς ἐλληνικῆς κοινότητας (ἐκκλησία, σχολεῖο) καὶ ἡ ἔλλειψη προστασίας ἀπὸ τὸ ἐλληνικὸ κράτος. Βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/5, 1868 Ἑλληνες Γιουργιόβου πρὸς Χ. Τρικούπη, Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. πρωτ. 1659, 12 Δεκεμβρίου 1867.

48. Πβ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/5, 1869, Ι. Μ. Ίωαννίδης, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 203 (ἀρ. πρωτ. 8322), 13 Νοεμβρίου 1869.

49. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1872, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν Ναῶν», συνημμένο ἀντίγραφο τῆς ἐπιστολῆς 124 Ἑλλήνων τοῦ Τζιουρτζιου, ἐκ τῶν ὁποίων 4 ἐπίτροποι, πρὸς τὸν Ἕλληνα Ὑποπρόξενο, ἀρ. 188 (ἀρ. πρωτ. 7152), 10 Ἰουνίου 1872.

50. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1872, συνημμένο ἀντίγραφο τοῦ πρακτικοῦ τῆς ἐλληνικῆς κοινότητας, ἀρ. 188 (ἀρ. πρωτ. 7152), 23 Ἰουλίου 1872. Τὸ πρακτικὸ ὑπογράφουν 39 μέλη τῆς κοινότητας καὶ 2 ἐπίτροποι.

51. Ἡγέτης αὐτῆς τῆς ομάδας ἦταν ὁ Ἕλληνας ὑπήκοος Παναγιώτης Δημητρίου, ἐπίτροπος τῆς κοινότητας. Πβ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν Ναῶν», Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 188 (ἀρ. πρωτ. 7152), 28 Ἰουλίου 1872.

52. Στὸ ἴδιο.

έρευνήσει αν είναι δυνατή ή «αφιέρωση» του ναού στο ελληνικό δημόσιο.⁵³

Το Υπουργείο Έκκλησιαστικῶν, ὡστόσο, δὲν ἦταν σίγουρο ὅτι ἡ ἀποδοχὴ τῆς «δωρεᾶς», δηλαδὴ τῆς ἀφιέρωσης τοῦ ναοῦ, ἦταν «ἀσφαλῆς», καθὼς οἱ ἑλληνικὲς κοινότητες στὴ Ρουμανία δὲν ἦταν ἀναγνωρισμένες ὡς «ἠθικὰ πρόσωπα» ἀπὸ τὴν τοπικὴ κυβέρνηση. Γι' αὐτὸ τὸ λόγο πρότεινε στὸ Υπουργεῖο Ἐξωτερικῶν νὰ προχωρήσει σὲ ἀπευθείας διαπραγματεύσεις μὲ τὴν κυβέρνηση τοῦ Βουκουρεστίου προκειμένου νὰ ἐξασφαλισθεῖ ἡ δωρεά, ἢ τουλάχιστον νὰ ἔχει προηγηθεῖ θετικὴ ὡς πρὸς αὐτὸ τὸ ζήτημα ἀπόφαση ρουμανικοῦ δικαστηρίου.⁵⁴ Αὐτὴν τὴ γνώμη συμερίζονταν καὶ οἱ σύμβουλοι τοῦ Υπουργείου, δηλαδὴ ὁ πρωτοπρεσβύτερος, καθηγητῆς τῆς θεολογικῆς σχολῆς, Π. Ρομπότης καὶ οἱ καθηγητὲς τῆς νομικῆς Π. Καλλιγᾶς καὶ Γ. Ι. Ράλλης.⁵⁵ Ὡς ἐκ τούτου, τὸ Υπουργεῖο Ἐξωτερικῶν ἀποφάσισε νὰ θεμελιώσει, ἀπὸ νομικὴ σκοπιὰ, ἰσχυρότερα τὴ θέση του καὶ γι' αὐτὸ ἀποδέχτηκε τὴν πρόταση τοῦ ἑλληνα ὑποπροξένου στὴ Βραίλα, ὅπως καὶ τοῦ γενικοῦ προξένου στὸ Βουκουρέστι, νὰ συσταθεῖ ἐπιτροπὴ νομομαθῶν, ἀποτελούμενη καὶ ἀπὸ ξένους νομικούς, ἄποψη μὲ τὴν ὁποία συμφωνοῦσε καὶ τὸ Υπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν.⁵⁶

Δὲν εἶναι σαφὲς τελικὰ ἂν οἱ στόχοι τῆς κοινότητας, νὰ «ἐξασφαλίσει» δηλαδὴ τὴν αὐτονομία της, ἐντάσσοντας τὸ ναὸ στὸ «δίκαιο τῶν ἐθνῶν», δηλαδὴ στὸ πλαίσιο τοῦ διεθνοῦς καὶ ὄχι τοῦ ἐθνικοῦ δικαίου, εὐοδώθηκαν. Ἄλλωστε, τὸ πρόβλημα δὲν εἶχε λυθεῖ, καθὼς ἡ ἀποδοχὴ τῆς δωρεᾶς ἦταν μονόπλευρη καὶ χωρὶς νὰ ἔχει προηγηθεῖ ἀναγνώριση τῆς κοινότητας ἐκ μέρους τῆς ρουμανικῆς κυβέρνησης. Μὲ τὴν ἀνεξαρτητοποίηση τῆς Ρουμανίας οἱ πιέσεις ἐκ μέρους κυρίως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν⁵⁷ ἐντάθηκαν καὶ κάποιοι Ἕλληνες

53. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1, 1874, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ Ἑλληνικῶν Ναῶν», Ἀλέξανδρος Α. Λεονάρδος, Ὑποπρόξενος Γιουργέβου, πρὸς Κλέωνα Ραγκαβῆ, Γενικό Πρόξενο Ρουμανίας, ἀρ. 376 (ἀρ. πρωτ. 7851), 22 Σεπτεμβρίου 1874 καὶ Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν, ἀρ. 7851, 30 Νοεμβρίου 1874.

54. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1β, 1875, Ὑπουργὸς Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαίδευσως πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 9574 (ἀρ. πρωτ. 551), 15 Ἰανουαρίου 1875.

55. Στὸ ἴδιο, «Γνωμοδότησις» τῶν Π. Ρομπότη, Π. Καλλιγᾶ καὶ Γ. Ι. Ράλλη πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαίδευσως, ἀρ. πρωτ. 825, 25 Ἰανουαρίου 1875.

56. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1β, 1875, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ ἑλληνικῶν ναῶν», Ὑπουργὸς Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαίδευσως πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. πρωτ. 5489, 27 Ἰουνίου 1875. Μέσα σὲ αὐτὸ τὸ πνεῦμα εἶχε προηγηθεῖ καὶ ἡ ἐξαιρετικὰ ἀναλυτικὴ ἔκθεση τοῦ ἑλληνα ὑποπροξένου Βραίλας Ἐ. Μαυρομάτης, πὺ ἀναφερόταν ὡστόσο κυρίως στὸ θέμα τοῦ νομικοῦ καθεστῶτος τῶν ἑλληνικῶν ἐκκλησιῶν Βραίλας καὶ Ἰσμαηλίου. Βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1β, 1875, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουργέβῳ ἑλληνικῶν ναῶν», Ἐ. Μαυρομάτης, Ὑποπρόξενος Βραίλας πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 185 (ἀρ. πρωτ. 5771), 20 Μαΐου 1875.

57. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 5/1, 1884, Α. Λεονάρδος, Ὑποπρόξενος Γιουργιόβου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 27 (ἀρ. πρωτ. 1482), 29 Ἰανουαρίου 1884. Ὁ Ὑποπρόξενος

ζήτησαν και έλαβαν τη ρουμανική ύπηκοότητα.⁵⁸ Επιπλέον, η κατάργηση του ελληνικού υποπροξενείου στέρησε από τους Έλληνες της πόλης και την προστασία που λάμβαναν από τις ελληνικές διπλωματικές αρχές.⁵⁹ Η λύση στο πρόβλημα δόθηκε μόνο στις αρχές του 20ού αιώνα, όταν με το πρωτόκολλο που επισυνάφθηκε στην έλληνορουμανική εμπορική σύμβαση της 19ης Δεκεμβρίου του 1900 αναγνωρίστηκε και από τη ρουμανική κυβέρνηση η ελληνική κοινότητα του Τζιούρτζιου.⁶⁰

Όπως και στο Τζιούρτζιου, έτσι και στην Τούλτσα η ελληνική εγκατάσταση είχε τις ρίζες της στις οικονομικές και κοινωνικές αλλαγές που προκάλεσε ο ρωσοτουρκικός πόλεμος των ετών 1828-1829 και η συνθήκη της Αδριανούπολης. Η Τούλτσα ήταν ένα λιμάνι στο βόρειο τμήμα της περιοχής της Δοβρουτσάς, στο δέλτα του Δούναβη, υπό οθωμανική διοίκηση ήδη από το 1417. Η πόλη είχε καταστραφεί κατά τη διάρκεια των ρωσοτουρκικών πολεμικών συγκρούσεων και η περιοχή είχε έρημωθεί, καθώς ένα μεγάλο μέρος του πληθυσμού, κυρίως των ορθοδόξων, είχε καταφύγει είτε στις Ηγεμονίες είτε στη Ρωσία, αλλά πολύ σύντομα η πόλη ανοικοδομήθηκε και γνώρισε, κατά τις επόμενες δεκαετίες, μια κάποια οικονομική ανάπτυξη, που σχετιζόταν φυσικά με την αύξηση του εμπορίου σιτηρών τόσο προς την Κωνσταντινούπολη, όσο και προς τη Δυτική Ευρώπη, μία εξέλιξη που γνώρισαν και άλλα αστικά κέντρα σε Βλαχία και Δοβρουτσά.⁶¹ Η ίδρυση, στις αρχές της δεκαετίας του 1840, ναυπηγοεπισκευαστικών βιοτεχνιών ήταν ένας άλλος παράγοντας που συνετέλεσε στην ανάπτυξη της οικονομίας.⁶² Μετά τον Κριμαϊκό πόλεμο και την υπογραφή της συνθήκης των Παρισίων η πόλη, όπως άλλωστε και όλη η Δοβρουτσά, όπου ιδρύθηκαν πολλά νέα αστικά κέντρα (Medgidie, Mahmudie), έτυχε ιδιαίτερης μέριμνας εκ μέρους των οθωμανικών αρχών, για προφανείς

ανάφεται στις ενέργειες των Ρουμάνων πρωθιερέων της πόλης να επιβάλουν τον έλεγχό τους στην ελληνική εκκλησία.

58. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 11, 1884, Α. Λεονάρδος, Υποπρόξενος Γιουργιόβου, προς Υπουργείο Έξωτερικών, αρ. 38 (αρ. πρωτ. 1788), 16 Φεβρουαρίου 1884.

59. ΙΑΥΕ/ΚΥ, Α.Α.Κ./Ηα, 1889, «Περὶ ἀνασυστάσεως καταργηθέντος ὑποπροξενείου εἰς Γιούργεβον».

60. Streit, *Mémoire*, ὁ.π., σ. 27-28.

61. Για τους Έλληνες στην Τούλτσα βλ. Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 26-29 και Victor Henrich Baumann, *Prezența elenilor la Tulcea*, Βουκουρέστι 2005. Η βιβλιογραφία γενικότερα για τη Δοβρουτσά είναι πολύ φτωχή, βλ. ωστόσο Andrian Rădulescu-Ion Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, Κωνσταντζα 1998, σ. 273-329, όπως και την παλαιότερη, και άρκετά πολεμική έργασία του Α. Ischirkoff, *Les Bulgares en Dobroudja. Aperçu historique et ethnographique*, Βέρνη 1919.

62. Baumann, *Prezența elenilor la Tulcea*, ὁ.π., σ. 23-25 και κυρίως Tudor Mateescu, «Constructii navale la Tulcea înainte de 1877», *Peuce* 9 (1984) 395-400.

στρατηγικούς λόγους, ενώ η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Δουνάβειος διευκόλυνε ακόμη περισσότερο το εμπόριο, καθώς μάλιστα έδρα της Ευρωπαϊκής Αστυνομίας ορίστηκε η Τούλτσα.⁶³

Ο πληθυσμός της πόλης αυξήθηκε, κυρίως χάρη στη μετανάστευση, από 6.000 κατοίκους το 1842 σε 25.000 το 1859, ενώ το 1863 καταγράφονται 22.000 και το 1875 39.000.⁶⁴ Όπως σε όλη την περιοχή, ο πληθυσμός της Τούλτσας ήταν εξαιρετικά άνομοιογενής, καθώς κατοικούσαν σ' αυτήν Τούρκοι, Ρουμάνοι, Ρώσοι και κυρίως Βούλγαροι, και σαφώς λιγότεροι Έλληνες, Έβραίοι, Αρμένιοι και Γερμανοί. Παρά ταύτα, η έλλειψη ασφαλών στατιστικών στοιχείων δυσκολεύει την εξακρίβωση του αριθμού των Ελλήνων. Σύμφωνα με μια αυστριακή στατιστική του 1863, οι Έλληνες της πόλης ήταν περίπου 1.500, αριθμός που θεωρείται από κάποιους μελετητές υπερβολικός, ενώ ο υποπρόξενος της ελληνικής κυβέρνησης είχε υπολογίσει τον ελληνικό πληθυσμό, το 1862, γύρω στα 3.000 με 4.000 άτομα.⁶⁵ Η πρώτη οργανωμένη απογραφή, του 1879, κατέδειξε ότι οι Έλληνες κάτοικοι της πόλης ήταν 324, 1,8% του πληθυσμού της Τούλτσας. Ακόμη και αν θεωρήσουμε τον αριθμό αυτό υπερβολικά και ήθελεμένα μειωμένο, καθώς πρόκειται για απογραφή που πραγματοποιήθηκε μετά το ρωσοτουρκικό πόλεμο από τις ρωσικές αρχές και μάλλον έτεινε να υπερεκτιμά τον εντόπιο βουλγαρικό πληθυσμό, σίγουρα καταδεικνύει μια κάποια μείωση των Ελλήνων σε σχέση με το παρελθόν.⁶⁶ Η κυρίαρχη εθνική ομάδα ήταν αναμφίβολα η βουλγαρική, κυρίαρχη τόσο αριθμητικά, όσο και στον οικονομικό και πολιτισμικό τομέα.⁶⁷

63. Για την Έπιτροπή Δουνάβειος βλ. Ștefan Stanciu, *România și Comisia Europeană a Dunării. Diplomație, suveranitate, cooperatie internațională*, Γκλάτσι 2002, όπου και πλούσια βιβλιογραφία, σ. 355-363. Γενικά για την οικονομία της Δοβρουτσάς βλ. Rădulescu-Bitoleanu, *Istoria Dobrogei*, ό.π., σ. 309-312.

64. Baumann, *Prezența elenilor la Tulcea*, ό.π., σ. 22, 28-29.

65. Στο ίδιο, σ. 29. Βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1862, Γ. Α. Λαγκαδάς, Υποπρόξενος Τούλτσας, προς Υπουργείο Έξωτερικών, άρ. 232 (άρ. πρωτ. 4173), 21 Ιουνίου 1862. Έδω άς αναφέρουμε ότι λίγα χρόνια άργότερα, το 1866, ο Έλληνας Υποπρόξενος Ι. Α. Πηλείδης, υπολόγιζε ότι οι Έλληνες ήταν 2.000, εκ των οποίων οι 1500 ήταν υπήκοοι του Σουλτάνου, πβ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 78/1, 1865, Ι. Α. Πηλείδης, Υποπρόξενος Τούλτσας, προς Υπουργείο Έξωτερικών, άρ. 291 (άρ. πρωτ. 7188), 23 Αύγουστου 1866.

66. Baumann, *Prezența elenilor la Tulcea*, σ. 29, πβ. και G. Pionu, «Culte în Dobrogea», στο *Cinșizeci ani de viață românească*, Κωνσταντζα 2003 (πρώτη έκδοση Βουκουρέστι 1928), σ. 604, που αναφέρει 544 Έλληνες. Άς σημειωθεί έδω ότι Έλληνες διπλωματικοί αντιπρόσωποι υπογραμμίζουν, από τὰ μέσα της δεκαετίας του 1870, ότι η ελληνική παροικία αντιμετώπιζε σημαντικά οικονομικά προβλήματα, χωρίς ωστόσο να αναφέρουν μείωση του ελληνικού πληθυσμού, αντίθετα στα 1875 καταγράφονται 5.000 Έλληνες· βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 78/1, 1875, Ι. Σιγαρόπουλος, Υποπρόξενος Τούλτσας, προς Υπουργείο Έξωτερικών, άρ. 286 (άρ. πρωτ. 9259), 2 Οκτωβρίου 1875.

67. Ischirkoff, *Les Bulgares en Dobroudja*, ό.π., σ. 65-70 και κυρίως St. Romansky,

Τò ελληνικό κράτος φαίνεται ότι συνειδητοποίησε σχετικά νωρίς τήν οικονομική-ναυτιλιακή σημασία τῆς πόλης, μολονότι καθυστέρησε νά λάβει τὰ ἀναγκαῖα μέτρα γιά νά προστατέψει τὰ συμφέροντα τῶν Ἑλλήνων. Ἦδη ἀπό τò 1845 ἡ ἑλληνική πρεσβεία στήν Κωνσταντινούπολη πρότεινε τήν ἴδρυση κάποιας προξενικῆς ἀρχῆς, μία πρόταση πού μᾶλλον ἔπεσε στό κενό.⁶⁸ Ὡστόσο, οἱ Ἑλληνες ἔμποροι καί ναυτικοί πού δραστηριοποιούνταν στήν πόλη ἔνοιωθαν τήν ἔλλειψη νομικῆς προστασίας καί γι' αὐτό τò λόγο ὅσοι εἶχαν ἰόνια ὑπηκόότητα, καί ἦταν συνεπῶς προστατευόμενοι τῆς Ἀγγλίας, ζήτησαν, τò 1847, νά συσταθεῖ, ὅπως καί ἔγινε, ἀγγλικò ὑποπροξενεῖο.⁶⁹ Ἡ ἑλληνική κυβέρνηση περιορίστηκε στό νά ἐπιτρέψει σέ κάποιον κάτοικο τῆς Τούλτσας νά ἀσκεῖ καθήκοντα προξενικοῦ πράκτορα.⁷⁰ Πάντως, στίς 28 Ἰουλίου 1855 ἰδρύθηκε ἐν τέλει ἑλληνικό ὑποπροξενεῖο.⁷¹

Οἱ πληροφορίες πού διαθέτουμε ὅσον ἀφορᾷ τήν ἑλληνική ἐκκλησία στήν Τούλτσα εἶναι συγκεχυμένες. Κατά πᾶσα πιθανότητα οἱ Ἑλληνες, μαζί μέ τοὺς Ρουμάνους, οἰκοδόμησαν ἕνα μικρò ξύλινο ναό, τοῦ Ἁγίου Νικολάου, τò 1830.⁷² Ὡστόσο, τò 1848, ἀφóτου ἔλαβαν φερμάνι ἀπό τὸν Ἄβδουλ Μετζίτ, προχώρησαν στήν ἀνέγερση ἑνòς μεγαλύτερου καί πέτρινου ναοῦ, ἀφιερωμένου στὸν Εὐαγγελισμό τῆς Θεοτόκου, πού ἐγκαινιάστηκε, σύμφωνα μέ ἀνεπιβεβαιώτες πληροφορίες, τò 1854, ἐνῶ ὁ παλαιότερος ναὸς παραχωρήθηκε ἀποκλειστικά στοὺς Ρουμάνους.⁷³ Ἡ οἰκοδόμηση αὐτοῦ τοῦ ναοῦ συνδεόταν μέ ἀλλαγές στήν ἐκκλησιαστικὴ διοίκηση τῆς ἐπαρχίας. Ὁ ἐπίσκοπος Δρύστρας, στήν περιφέρεια τοῦ ὁποῖου ἐντασσόταν ἡ Τούλτσα, ἀποφάσισε ἀπὸ τίς ἀρχές τῆς δεκαετίας τοῦ 1840 νά ἔχει ὡς ἔδρα ὄχι μόνον τὴ Σιλίστρια, ὅπως ἦταν μέχρι τότε, ἀλλὰ καί τήν Τούλτσα, πού εἶχε καταστεῖ ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ τò βασικò οικονομικό κέντρο τῆς περιοχῆς, ἀλλὰ καί ἡ πόλη μέ τò μεγαλύτερο πληθυσμό.⁷⁴

Le caractere ethnique de la Dobroudja, Σόφια 1917, σ. 171-175. Πβ. καί τὴν κάπως μεταγενέστερη ἔκθεση τοῦ Ἑλληνα Ὑποπρόξενου Τούλτσας, ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 78/1, 1875, Ι. Σιγαρόπουλος, Ὑποπρόξενος Τούλτσας, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 286 (ἀρ. πρωτ. 9259), 2 Ὀκτωβρίου 1875.

68. Μπελιᾶ, «Ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ρουμανίας», ὁ.π., σ. 53.

69. Paul Cernovodeanu, «L'activité des maisons de commerce et des négociants ioniennes du Bas-Danube», ὁ.π., σ. 102-103.

70. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1855, Π. Μ. Διαμαντόπουλος, πρώην προξενικὸς πράκτορας Τούλτσας, πρὸς Α. Κουντουριώτη, Πρέσβυ Κωνσταντινουπόλεως, ἀρ. πρωτ. 3308, 20 Ἰουνίου 1855.

71. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1855, Ὅθων πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν, ἀρ. πρωτ. 4223, 28 Ἰουλίου 1855.

72. Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 27.

73. Στὸ ἴδιο, σ. 27-28.

74. Βλ. κατὰ κύριο λόγο τὴ μελέτη τοῦ Tudor Mateescu, «Les Diocèses orthodoxes de la Dobroudja sous la domination ottomane», *Balkan Studies* 13 (1972) 288-289, πού ξεκα-

Παρά την οικοδόμηση τῆς ἑλληνικῆς-μητροπολιτικῆς ἐκκλησίας δὲν φαίνεται νὰ ἐπιχειρήθηκε ἐκείνη τὴν περίοδο ἡ οὐσιαστικὴ ὀργάνωση τῆς ἑλληνικῆς κοινότητας. Τὸ πῶς πιθανὸν εἶναι ὅτι θὰ ὑπῆρχε κάποια ἐφορία ποὺ θὰ φρόντιζε τὴν ἐκκλησία, ἐνῶ καὶ μόνο τὸ γεγονός ὅτι ὁ ναὸς ἦταν μητροπολιτικὸς καθόριζε ὅτι θὰ ἐλεγχόταν ἀπὸ τὸν τοπικὸ ἐπίσκοπο. Ἐπιπλέον, καθὼς ἡ θεία λειτουργία θὰ ἐτελεῖτο στὰ ἑλληνικά, εἶναι λογικὸ νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ἡ πλειονότητα τῶν ἐνοριτῶν ἦταν Ἕλληνες καὶ συνεπῶς θὰ ὑπῆρχε πιά ἕνας *de facto* διαχωρισμὸς τῶν Ἑλλήνων ἀπὸ τίς ἄλλες ὀρθόδοξες κοινότητες.

Ἡ σύσταση τῆς κοινότητας, πάντως, δὲν πραγματοποιήθηκε παρὰ πολὺ ἀργότερα, μετὰ ἀπὸ περίπου 15 χρόνια, τὸ 1870. Σύμφωνα μὲ τὸν κανονισμὸ τῆς «γραικικῆς κοινότητος», τότε «οἱ ἐνταῦθα οἰκοῦντες καὶ παροικοῦντες Ἕλληνες» συνῆλθαν («εἰς ἓν»), δηλαδὴ οὐσιαστικὰ συνέστησαν κοινότητα, ἐνῶ ἴδρυσαν ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα, ποὺ τὰ ἀφιέρωσαν στὸν ἱερὸ ναὸ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, ποὺ εἶχε ἀνεγερθεῖ ἀπὸ τοὺς ἴδιους.⁷⁵ Ὡστόσο, ἡ σύνταξη τοῦ κανονισμοῦ τῆς κοινότητας καθυστέρησε περίπου ἄλλα δύο χρόνια, καθὼς ἐγκρίθηκε καὶ «ἀπεφασίσθη παμψηφεί», μόλις στὶς 12 Μαρτίου 1872.⁷⁶

Ὁ χρόνος συγκρότησης τῆς κοινότητας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἴδιο τὸ κείμενο τοῦ κανονισμοῦ, ὅπως θὰ δοῦμε, δὲν μποροῦν νὰ νοηθοῦν χωρὶς νὰ ἐξεταστοῦν δύο ἀλληλοεμπλεκόμενα ζητήματα, ἀφενὸς ἐκεῖνο τῶν Ὀθωμανικῶν μεταρρυθμίσεων καὶ ἀφετέρου τοῦ ἀγώνα τῶν Βουλγάρων γιὰ ἐκκλησιαστικὴ αὐτονομία, ποὺ ὀδήγησε καὶ στὴν ἴδρυση τῆς Ἐξαρχίας.⁷⁷

θαρίζει τὴν πολύπλοκη ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία τῆς περιοχῆς καὶ Κουρελάρου, *Οἱ Ἐκκλησίες τῶν Ἑλλήνων*, ὁ.π., σ. 28. Στὴν ἐπιλογή τῆς Τούλτσας θὰ ἐπαιξε μᾶλλον ρόλο καὶ τὸ ὅτι ἦταν ἡ πόλη μὲ τὴ σημαντικότερη ἐγκατάσταση Ἑλλήνων.

75. *Κανονισμὸς τῆς ἐν Τούλτση γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος*, Βραίλα, χ.χ., σ. 1. Ὁ Κανονισμὸς τυπώθηκε κατὰ πᾶσα πιθανότητα τὸ 1872, καὶ σίγουρα πρὶν τὸ 1878 καὶ τὴν προσάρτηση τῆς πόλης στὴ Ρουμανία. Ἀντίτυπο τοῦ βιβλίου φυλάσσεται στὴ Νομαρχικὴ Βιβλιοθήκη τῆς Βραίλας Panait Istrati (Biblioteca Județeană din Brăila «Panait Istrati», IA 20. 010).

76. Στὸ ἴδιο, σ. 8.

77. Ἡ βιβλιογραφία γιὰ τίς ὀθωμανικὲς μεταρρυθμίσεις (Tanzimat) εἶναι πλουσιώτατη ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ R. Davison, *Reform in the Ottoman Empire 1856-1876*, Princeton 1963. Γιὰ τίς ἐξελιξίσεις ἐντὸς τοῦ «Γένους» τῶν ὀρθοδόξων βασικὰ ἔργα εἶναι τῆς Σίας Ἀναγνωστοπούλου, *Μικρὰ Ἀσία, 19ος αἰ.-1919. Οἱ ἑλληνορθόδοξες κοινότητες*. Ἀπὸ τὸ *Μιλῆτ τῶν Ρωμῶν στὸ Ἑλληνικὸ Ἔθνος*, Ἀθήνα 1998, σ. 265-318 καὶ τοῦ Σταματόπουλου, *Μεταρρύθμιση καὶ ἔκκοσμίκευση*, ὁ.π., *passim*. Γιὰ τὸ βουλγαρικὸ ἐκκλησιαστικὸ κίνημα ποὺ ἐντάσσεται φυσικὰ στὸ γενικότερο κίνημα τῆς βουλγαρικῆς «ἀναγέννησης» βλ. Δημήτριος Β. Γόνης, *Ἱστορία τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καὶ Σερβίας*, Ἀθήνα 1999, σ. 121-145, Παρασκευὰς Ματάλας, *Ἔθνος καὶ Ὀρθοδοξία. Οἱ περιπέτειες μίας σχέσης*, Ἡράκλειο 2002, σ. 211-309, Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση καὶ ἔκκοσμίκευση*, ὁ.π., σ. 113-116 καὶ Γιῶργος Τζεδούπουλος, *Νομιμότητα καὶ συλλογικὴ δράση στὴν Ὀθωμανικὴ Αὐτοκρατορία. Συνέχειες καὶ νεωτερικὰ στοιχεῖα στὴ διεκδίκηση αἰτημάτων ἀπὸ τὸν 16ο στὸ 19ο αἰώνα*,

Συνοπτικά, μπορούμε να πούμε ότι οι όθωμανικές μεταρρυθμίσεις συνετέλεσαν στο να συμμετέχουν εφεξής ουσιαστικότερα λαϊκοί στη διοίκηση του Οικουμενικού Πατριαρχείου, γεγονός που θεσμοποιήθηκε με τη σύνταξη των Γενικών Κανονισμών (1858-1860) και τη σύσταση του Μεικτού Έθνικού Συμβουλίου. Επιπλέον, κατά τα επόμενα χρόνια, και συγκεκριμένα το 1864, η όθωμανική κυβέρνηση δημοσίευσε το νόμο περί βιλαετιών, που έπιχειρήσε, πάντα μέσα στο πλαίσιο των Γενικών Κανονισμών, να όμογενοποιήσει την έπαρχιακή κοινοτική αυτοδιοίκηση και να καθορίσει τις άρμοδιότητες των δημογερόντων, αλλά και τη σχέση τους με την έκκλησία.⁷⁸

Η συγκρότηση ώστόσο συγκεκριμένα της ελληνικής κοινότητας Τούλτσεας φαίνεται ότι συνδέεται περισσότερο με τη διαμάχη Βουλγάρων-Πατριαρχείου, ιδίως μάλιστα στη Δοβρουτσά, παρά με τη σύνταξη των Γενικών Κανονισμών, πού, όπως ήδη αναφέραμε, είχαν ψηφισθεί το 1860 και έπικυρωθεί από την Πύλη το 1862. Οι λόγοι αυτής της «καθυστερημένης» διοικητικής άνασυγκρότησης πρέπει να συνδέονται με την όξυνση των έλληνοβουλγαρικών σχέσεων. Χαρακτηριστική και παράλληλη μοιάζει και η περίπτωση της ορθόδοξης κοινότητας της Θεσσαλονίκης, της όποιας ο πρώτος κανονισμός, ένας από τους πρώτους στην Όθωμανική Αυτοκρατορία, συντάχθηκε το 1874 και συνδεόταν και με το πρόβλημα της Έξαρχίας.⁷⁹

Συνεπώς, είναι εύλογο, ως ένα βαθμό τουλάχιστον, να υποθέσουμε ότι η συγκρότηση των Έλλήνων της Τούλτσεας («εις έν») το 1870 συνιστούσε άπάντηση άφενός στο φιρμάνι ίδρυσης της Έξαρχίας και άφετέρου στη σύσταση, το ίδιο έτος, μέσα στην Τούλτσα μιās εκπαιδευτικής έπιτροπής των Βουλγάρων. Η σύνταξη του κανονισμού της ελληνικής κοινότητας δύο χρόνια άργότερα ήταν άπάντηση στην έπικύρωση του φερμανιού από την Πύλη και στην έγκατάσταση στην πόλη ενός έξαρχικού έπισκόπου.⁸⁰ Άλλωστε, ήδη από το καλοκαίρι του 1860 η βουλγαρική κοινότητα της Τούλτσεας είχε σταματήσει να μνημονεύει τον έπίσκοπο του Οικουμενικού Πατριαρχείου, ελληνικής

⁷⁸ Άθήνα, Μεταπτυχιακή διπλωματική έργασία στο Τμήμα Ιστορίας-Άρχαιολογίας του Πανεπιστημίου Άθηνών, Όκτώβριος 2003, ιδίως σ. 56-108. Δέν μπόρεσα να χρησιμοποιήσω τη μονογραφία της Zina Markova, *Balgarskata Ekzarhija 1870-1879*, Σόφια 1989.

⁷⁹ Για αυτές τις εξελίξεις βλ. Σταματόπουλος, *Μεταρρύθμιση και Έκκοσμίκευση*, ό.π., σ. 77-109, 135-156. Το κείμενο των Γενικών Κανονισμών περιλαμβάνεται στο Χαράλαμπος Κ. Παπαστάθης (έκδ.), *Οί κανονισμοί των ορθοδόξων ελληνικών κοινοτήτων του όθωμανικού κράτους και της διασποράς, τόμος πρώτος, νομοθετικές πηγές-κανονισμοί Μακεδονίας*, Θεσσαλονίκη 1984, σ. 78-110· ο νόμος περί βιλαετιών, ό.π., σ. 43-49.

⁷⁹ Δημήτρης Σταματόπουλος, «Έθνικοί άνταγωνισμοί και κοινοτική άνασυγκρότηση: η ένδοκοινοτική σύγκρουση στη Θεσσαλονίκη (1872-1874) και η σύνταξη του πρώτου κοινοτικού κανονισμού», *Βαλκανικά Σύμμεικτα* 10 (1998) 52-54.

⁸⁰ Για τον άγώνα των Βουλγάρων στην Τούλτσα βλ. Ischirkoff, *Les Bulgares en Dobroudja*, ό.π., σ. 69-71.

καταγωγής, Διονύσιο, ἐνῶ φυσικά δὲν κατέβαλλε σὲ αὐτὸν καὶ τὶς εἰσφορές.⁸¹ Αὐτὴ ἡ κίνηση τῶν Βουλγάρων συνδέεται μὲ τὰ γεγονότα τοῦ Πάσχα τοῦ ἴδιου ἔτους, ὅταν πολλὲς βουλγαρικὲς κοινότητες ἀκολούθησαν τὸ παράδειγμα τοῦ Parion Makariopolski ποὺ δὲν μνημόνευσε τὸν Οἰκουμενικὸ Πατριάρχη.⁸² Στὴν ἰδιαίτερη περίπτωση τῆς Τούλτσας οἱ τοπικὲς ὀθωμανικὲς ἀρχὲς δὲν φαίνεται νὰ ἔλαβαν μέτρα ἐναντίον τῶν Βουλγάρων, ἐνῶ τὸ κίνημα τῶν τελευταίων ἦταν πολὺ δραστήριο καὶ ἀπὸ τὸ 1862 εἶχαν ἤδη ἐνωθεῖ οἱ δύο παρατάξεις τους, ἡ μία περισσότερο ἐθνικιστικὴ καὶ ἐχθρικὴ ἐναντι τοῦ Πατριαρχείου, καὶ εἶχαν συγκροτήσει μία κοινοτικὴ ἐπιτροπὴ, ἔχοντας συστήσει παράλληλα σχολεῖο καὶ λέσχη.⁸³ Τὸ ἑλληνικὸ στοιχεῖο, σύμφωνα τουλάχιστον μὲ τὶς προξενικὲς ἀναφορές, εἶχε μείνει ἀδρανές, παθητικὸ καὶ ἐσωτερικὰ διχασμένο, ἐνῶ ἡ πλειονότητα τῶν Ἑλλήνων, ἰδίως μάλιστα τῶν Ὀθωμανῶν ὑπηκόων, ἀντιμετώπιζε ὀξύτατα οἰκονομικὰ προβλήματα.⁸⁴ Μόλις στὰ τέλη τῆς δεκαετίας κινητοποιήθηκαν, μᾶλλον μὲ τὴν προτροπὴ τοῦ Ἑλληνα ὑποπροξένου, καὶ ἴδρυσαν μιὰ «Ἑλληνικὴ λέσχη».⁸⁵

Ἡ ὄξυνση τοῦ ἀγώνα τῶν Βουλγάρων, ἀπὸ τὸ 1870, ὀδήγησε τόσο τὴν ἑλληνικὴ κυβέρνηση, ὅσο καὶ τοὺς Ἑλληνας τῆς Τούλτσας σὲ ἀνασυγκρότηση. Κατ' ἀρχὰς τονιζόταν πλέον ἀπὸ πολλὰς πλευρὲς ἡ ἀνάγκη διορισμοῦ ἐνὸς ὑποπροξένου, ποὺ νὰ εἶναι δραστήριος ἐναντι τῆς βουλγαρικῆς «προπαγάνδας», ἐνῶ ἀφετέρου συστάθηκαν ἑλληνικὰ ἀρρεναγωγεῖα καὶ παρθενγωγεῖα.⁸⁶

Στὸ πλαίσιο τοῦ ἑλληνοβουλγαρικοῦ ἀνταγωνισμοῦ θὰ πρέπει νὰ ἐντάξουμε συνεπῶς τὴν ἴδρυση τῆς ἑλληνικῆς κοινότητας καὶ τὴ σύνταξη τοῦ κανονισμοῦ. Ἀλλὰ ἡ μελέτη τοῦ κειμένου τοῦ κανονισμοῦ μᾶς δίνει περισσότερα στοιχεῖα γιὰ τὸ βαθμὸ τῆς ἐμπλοκῆς τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους στὴ διοίκηση τῆς παραιοικίας. Κατ' ἀρχὰς, μέλη τῆς κοινότητας μπορούσαν νὰ εἶναι τόσο Ὀθωμανοὶ ὅσο καὶ Ἑλληνας πολῖτες, γεγονός ποὺ ἔμμεσα ἐνίσχυε τὴν ἐπιρροὴ τῶν Ἀθηνῶν.⁸⁷

81. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1860, Ι. Πέρβελης, Ὑποπρόξενος Τούλτσας πρὸς Ὑπουργὸ Ἐξωτερικῶν Α. Γ. Κουντουριώτη, ἀρ. 7 (ἀρ. πρωτ. 5360), 5 Ἰουλίου 1860.

82. Γόνης, *Ἱστορία τῶν ὀρθοδόξων ἐκκλησιῶν Βουλγαρίας καὶ Σερβίας*, ὁ.π., σ. 129-130.

83. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1862, Γ. Α. Λαγκαδάς, Ὑποπρόξενος Τούλτσας πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 232 (ἀρ. πρωτ. 4173), 21 Ἰουνίου 1862.

84. *Στὸ ἴδιο*.

85. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1868, Ι. Α. Πηλείδης, Ὑποπρόξενος Τούλτσας πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 411 (ἀρ. πρωτ. 10152), 14 Σεπτεμβρίου 1868.

86. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1872, Πρεσβευτὴς Κωνσταντινουπόλεως πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 3945 (ἀρ. πρωτ. 10818), 9 Δεκεμβρίου 1872. Ἄς σημειωθεῖ ἐδῶ ὅτι κατὰ τὸ 1872 δὲν εἶχε σταλεῖ ἑλληνας Ὑποπρόξενος στὴν Τούλτσα, γεγονός ποὺ δημιουργοῦσε πολλὰ προβλήματα. Πάντως οἱ ἀνάγκες τῶν Ἑλλήνων ἐν μέρει ἀντιμετωπιζόνταν ἀπὸ τὸν Ὑποπρόξενο Ἰσμαηλίου Ε. Μαυρομαμάτη.

87. *Κανονισμὸς τῆς ἐν Τούλτση γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος*, σ. 4. Ἄλλωστε

Ακόμη σαφέστερη ώστόσο έμπλοκή τοῦ ἑλληνικοῦ ὑποπροξενείου στή διοίκηση τῆς κοινότητας συνιστοῦσε τὸ ἄρθρο 39, ὅπου ἀναφερόταν ὅτι «ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Γραικικῆς Κοινότητος, ὑπάγεται αὐτοδικαίως διὰ τὰς συμφωνίας καὶ πράξεις τὰς ἀφορῶσας τὴν Κοινότητα (ἔστω καὶ ξένης ὑπηκοότητος Ἐπίτροπος), εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐνταῦθα Β. Ἑλληνικοῦ Ὑποπροξενείου».⁸⁸ Αὐτὸ τὸ ἄρθρο καθόριζε ἔμμεσα ὡς ἀνώτερη ἀρχὴ τὸν «Ἕλληνα ὑποπρόξενο καὶ ἐρχόταν σὲ εὐθεία ἀντίθεση τόσο μὲ τοὺς «Γενικοὺς Κανονισμοὺς», ὅσο καὶ μὲ τὸ νόμο περὶ βιλαετίων, ποὺ ἀπέκλειαν τὴ συμμετοχὴ μὴ ὀθωμανῶν ὑπηκόων στὶς κοινοτικές ὑποθέσεις, πόσο μᾶλλον προξένων («ξένης») δύναμης.⁸⁹

Ἐνα ἄλλο ζήτημα ποὺ ἀπασχόλησε τὴν ἑλληνικὴ κοινότητα Τούλτσεας ἦταν ἡ σχέση της μὲ τοὺς ἄλλους ὀρθοδόξους τῆς πόλης. Προβλήματα ἀντιμετώπιζαν τόσο μὲ τοὺς Βούλγαρους, ποὺ εἶχαν τὴ δική τους, «σχισματικὴ» γιὰ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο, ἐκκλησιαστικὴ οργάνωση, ὅσο καὶ μὲ τοὺς Ρουμάνους. Εἶναι πιθανὸ ὅτι, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ἡ διοίκηση τῆς κοινότητας ἦταν ἀποκλειστικὰ ἑλληνικὴ καὶ μάλιστα συνδεδεμένη μὲ τὸ ἑλληνικὸ ὑποπροξενεῖο, οἱ Ἕλληνες ἤθελαν νὰ ἐνισχύσουν τὴν κοινότητα καὶ γι' αὐτὸ τὸ λόγο ἀποδέχονταν, σύμφωνα μὲ τὸ ἄρθρο 15, ὡς μέλη τῆς κοινότητας καὶ ἄτομα «ξένης ἐθνικότητος», ποὺ θὰ πλήρωναν τὴν ἀπαιτούμενη συνδρομῆ.⁹⁰

Δὲν γνωρίζουμε ἂν ὁ ἐπίσκοπος Δρύστρας εἶχε προωθήσει αὐτὴ τὴν «ἀνοικτὴ» πρὸς τοὺς Ρουμάνους στάση. Εἶναι ἀλήθεια ὅτι ἐπιφανεῖς Ἕλληνες τῆς Τούλτσεας κατηγόρησαν, τὸ 1874, τὸν μητροπολίτη ὅτι καταπολεμοῦσε τοὺς κανονισμοὺς τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν σχολείων καὶ ὅτι ἤθελε νὰ ἀντικαταστήσει τὸν τίτλο «ἑλληνικὴ κοινότης» μὲ «γραικικὴ», συνεπῶς θὰ μπορούσαμε νὰ ὑποθέσουμε ὅτι ἐμπνεόταν ἀπὸ ἓνα «οἰκουμενικὸ» πνεῦμα ἢ τουλάχιστον δὲν ἐμφοροῦνταν ἀπὸ τὸν ἴδιο «ἐθνικὸ» ζῆλο ὅπως ἄλλα μέλη τῆς κοινότητας.⁹¹

ἀπὸ τὰ 7 λαϊκὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τουλάχιστον 3, καὶ ἴσως περισσότεροι, ἦταν Ἕλληνες ὑπήκοοι. Πβ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 36/25, 1877, Π. Θ. Πύργος, Ὑποπρόξενος Τούλτσης, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 4 (ἀρ. πρωτ. 441), 3 Ἰανουαρίου 1877.

88. *Κανονισμὸς τῆς ἐν Τούλτση γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος*, σ. 8.

89. Παπαστάθης, *Οἱ κανονισμοὶ τῶν ὀρθοδόξων ἑλληνικῶν κοινοτήτων*, ὅ.π., σ. 45. Πβ. καὶ τὰ σχόλια τοῦ Σταματόπουλου, «Ἐθνικοὶ ἀνταγωνισμοὶ καὶ κοινοτικὴ ἀνασυγκρότηση», ὅ.π., σ. 65.

90. *Κανονισμὸς τῆς ἐν Τούλτση γραικικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος*, σ. 4.

91. *Περιοδικὸν τοῦ Ἑλληνικοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου Κωνσταντινουπόλεως*, τ. Η' (1874) 257. Πβ. καὶ τὰ σχόλια τοῦ Χάρη Ἐξερτζόγλου, *Ἐθνικὴ ταυτότητα στὴν Κωνσταντινούπολη τὸν 19ο αἰ. Ὁ Ἑλληνικὸς Φιλολογικὸς Σύλλογος Κωνσταντινουπόλεως, 1861-1912*, Ἀθήνα 1996, σ. 92-93. Σὲ αὐτὸ τὸ σημεῖο πρέπει νὰ ὑπογραμμίσουμε ὅτι ἡ πολιτικὴ τοῦ μητροπολίτη Δρύστρας ἦταν, σὲ μεγάλο βαθμὸ, ἀντιφατικὴ, καθὼς πολλὲς ἀναφορὲς τὸν παρορυσάζουν νὰ συνεργάζεται μὲ τὶς ἑλληνικὲς προξενικὲς ἀρχές, ἐνῶ ἐπιπλέον ἦταν καὶ πρόεδρος τῆς ἑλληνικῆς φιλεκαπαιδευτικῆς ἀδελφότητος τῆς πόλης, ποὺ στὰ 1874 εἶχε ἀπευθύνει ἐκκλήση στὸ ἑλληνικὸ Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν νὰ τῦχει οικονομικὴ ἐνίσχυση.

Παρά ταῦτα, πολλοὶ σημαίνοντες Ρουμάνοι τῆς περιοχῆς δὲν ἐκτιμοῦσαν τὸ μητροπολίτη, τὸν ὁποῖο θεωροῦσαν πλεονέκτη καὶ ἀδιάφορο γιὰ τὶς ἀνάγκες τους, ἐνῶ ἀντίθετα ὁ τοπικὸς ἐξαρχικὸς ἐπίσκοπος Γρηγόριος, τρανσυλβανικῆς καταγωγῆς σύμφωνα μὲ Ρουμάνους ἱστορικοὺς, ἦταν πολὺ πιὸ ἀνοικτὸς ἐναντὶ τους. Τὸ ἀποτέλεσμα ἦταν ὅτι μιὰ μερίδα Ρουμάνων, ὄχι μόνον στὰ χωριά ἀλλὰ καὶ στὴν πόλη, προσχώρησαν, μερικὸς μῆνες μετὰ τὴ σύνταξη τοῦ κανονισμοῦ τῆς ἑλληνικῆς κοινότητος, τὸν Ἰούλιο τοῦ 1872, στὴν Ἐξαρχία.⁹² Αὐτὸ τὸ γεγονός ἐώθησε τὸν Ἕλληνα Ὑποπρόξενο Ἰσμαηλίου νὰ θεωρήσει ἐπικίνδυνη τὴ συνεχιζόμενη ἀδιαφορία ἐναντι τῶν Ρουμάνων καὶ νὰ προτείνει τὴ σύσταση μιᾶς μικτῆς ἑλληνορουμανικῆς ἐπιτροπῆς, μὲ «κοινὸ ταμεῖο».⁹³ Μιὰ ἄλλη πρότασή του, πού καὶ αὐτὴ δὲν πραγματοποιήθηκε, ἦταν ἡ ἀντικατάσταση τοῦ Ἕλληνα μητροπολίτη μὲ κάποιον ἄλλο πιὸ δραστήριο. Ὅσον ἀφορᾷ στὸ τελευταῖο πρέπει νὰ ἀναφέρουμε ὅτι αὐτὴ ἦταν ἡ πρόταση καὶ τοῦ τοπικοῦ ὀθωμανοῦ διοικητῆ, πού εἶχε προβεῖ σὲ κρούσεις σὲ πολλοὺς ἰσχυροὺς Ἑλληνας τῆς Πόλης, ὅπως ὁ Γεώργιος Ζαρεΐφης, ὁ Χρηστάκης Ζωγράφος καὶ ὁ Ἡροκλῆς Βασιιάδης.⁹⁴

Συνοψίζοντας μποροῦμε νὰ ἰσχυριστοῦμε ὅτι οἱ δύο κοινότητες, μολονότι συγκροτήθηκαν κάτω ἀπὸ διαφορετικὲς πολιτικὲς συνθῆκες, παρουσιάζουν μιὰ σημαντικὴ ὁμοιότητα· καὶ οἱ δύο φαίνονται ἀδύναμες νὰ ἐπιλύσουν τὰ οικονομικὰ καὶ κυρίως τὰ «δομικὰ» προβλήματα μόνες τους καὶ γι' αὐτὸ καταφεύγουν στὴ βοήθεια τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, σὲ σημεῖο μάλιστα πού νὰ θεσμοποιήσουν τὴν ἐμπλοκὴ τοῦ ἐκπροσώπου τοῦ «ἐθνικοῦ κέντρου», δηλαδὴ τοῦ προξένου, στὶς ἐσωτερικὲς τους ὑποθέσεις. Ὅπως σημειώσαμε, αὐτὴ ἡ «θεσμικὴ» κατοχύρωση τοῦ ρόλου τοῦ Ἑλληνα διπλωματικοῦ ἀντιπροσώπου δὲν συνιστοῦσε κάτι τὸ σύνηθες τόσο γιὰ τὶς ἑλληνικὲς κοινότητες στὶς Παραδουνάβιες Ἡγεμονίες-Ρουμανία, ὅσο καὶ γιὰ τὶς κοινότητες τῆς Ὄθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας ἢ καὶ τῆς Αὐστροουγγαρίας, τουλάχιστον κατὰ τὸν 19ο αἰώνα. Ἀρκεῖ νὰ μελετήσουμε συγκριτικὰ τοὺς κανονισμοὺς τῶν ὑπολοίπων ἑλληνικῶν κοινοτήτων τῆς Ρουμανίας, τῆς Βραχίας λ.χ. ἢ τοῦ Γαλατσίου. Ἐπιπλέον, παρὰ τὶς ἀπόπειρες,

Βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 77/2, 1874, Θ. Γκίνης, Διευθύνων Ὑπο-πρόξενος Τούλτσας, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 130 (ἀρ. πρωτ. 2557), 6 Ἀπριλίου 1874.

92. Πβ. τὴν ἐπιστολὴ τῆς 3ης Ἀπριλίου τῶν Ρουμάνων τοῦ χωριοῦ Somona πρὸς τὸν ἐξαρχικὸ μητροπολίτη Γρηγόριο μὲ τὴν ὁποία τοῦ ἀνακοινώνουν τὴν ἀπόφασή τους νὰ προσχωρήσουν στὴν ἐξαρχία, Tudor Mateescu (ἐκδ.), *Documente privind istoria Dobrogei (1830-1877)*, Βουκουρέστι 1975, σ. 280-283. Σχετικὰ μὲ τὴ διάσπαση τῶν Ρουμάνων τῆς Τούλτσας βλ. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1ζ, 1872, Ε. Μαυρομάτης, Ὑποπρόξενος Ἰσμαηλίου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 334 (ἀρ. πρωτ. 10492), 12 Νοεμβρίου 1872.

93. ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1873, Ε. Μαυρομάτης, Ὑποπρόξενος Ἰσμαηλίου, πρὸς Ὑπουργεῖο Ἐξωτερικῶν, ἀρ. 354 (ἀρ. πρωτ. 331), 16 Δεκεμβρίου 1872.

94. Στὸ ἴδιο.

συχνά, είναι αλήθεια, επιτυχημένες, τῶν Ἑλλήνων προξένων νὰ ἐπέμβουν στὰ κοινοτικά τῶν ἑλληνορθόδοξων κοινοτήτων τῆς Ὀθωμανικῆς Αὐτοκρατορίας, μάλιστα στὰ 1907, στὴν περίπτωση τῆς Σμύρνης, κατοχυρώθηκε ἡ ἐμπλοκὴ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, καὶ πάλι κάπως ἔμμεσα, μέσω τῶν Ἑλλήνων τῆς Σμύρνης ποὺ ἦταν καὶ Ἑλληγες ὑπήκοοι.⁹⁵

---

95. Αναγνωστοπούλου, *Μικρὰ Ἀσία, 19ος αἰ.-1919. Οἱ ἑλληνορθόδοξες κοινότητες*, ὁ.π., σ. 342-343.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ ΤΟΥ ΓΙΟΥΡΓΕΒΟΥ

«Κανονισμός τοῦ ἐν Γιουρτζέβω τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν νεοδημήτου Ἑλληνικοῦ Ναοῦ Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» στὸ ΙΑΥΕ/ΚΥ, φάκ. 76/1α, 1872, «Περὶ τῶν ἐν Ἰσμαηλίῳ καὶ Γιουρτζέβῳ ἐλληνικῶν ναῶν», ἀρ. πρωτ. 7152, 28 Ἰουλίου 1872. Ἀντίγραφο τοῦ κανονισμοῦ ποὺ συντάχθηκε στὶς 17 Δεκεμβρίου 1864. Ὁ κανονισμὸς ἐκδίδεται χωρὶς καμία, ὀρθογραφικὴ ἢ ἄλλη, διόρθωση. Ἔνα δίφυλλο.

Ἐν ὀνόματι τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος.

Κανονισμὸς τοῦ ἐν Γιουρτζέβῳ τῶν Παραδουναβίων Ἡγεμονιῶν νεοδημήτου Ἑλληνικοῦ Ναοῦ Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.

Ὁ Ναὸς οὗτος ἀνεγερθεὶς θεῖα συνάρσει καὶ τῇ συνδρομῇ τῶν τε ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἑλλήνων καὶ τοῦ ἐν Βιέννῃ διαμένοντος ὁμογενοῦς ἡμῶν Πρίγκιπος Γρηγορίου Ὑψηλάντου, εἰ καὶ φέρων τίτλον ἴδιον, θεωρεῖται κτῆμα κοινὸν τοῦ Πανελληνίου, σκοπὸν ἔχων τὴν λατρείαν τοῦ θεοῦ εἰς τὴν πάτριον γλῶσσαν.

Κεφ. Α΄.

Τίτλος τοῦ Ναοῦ.

1, Ὁ Ναὸς λαμβάνει τὴν ἐπωνυμίαν «Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου.»

2, εἶναι Ἑλληνικὸς καὶ ἡ λατρεία τοῦ θεοῦ τελεῖται εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα, σύμφωνα μὲ τὰ χορηγηθέντα προνόμια παρὰ τῆς Α.Υ. τοῦ ἡγεμόνος Ἀλεξάνδρου Ἰωάννου Α΄.

3, Τοῦ Ναοῦ τούτου ὄντος ἀνεξαρτήτου ὡς πρὸς τὰ διοικητικὰ καὶ οἰκονομικὰ αὐτοῦ, ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισις τούτων εἶναι ἀδιαφιλονίκητον δικαίωμα τῆς κατὰ καιρὸν παρεπιδημούσης ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς κοινότητος.

4, Διευθύνεται παρὰ πενταμελοῦς ἐφορίας ἐκλεγομένης πλειονοψηφία παρὰ τῆς κοινότητος, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ ὀρισθῆσεται.

Κεφ. Β΄.

Χρόνος καὶ τρόπος τῆς ἐκλογῆς τῆς Ἐφορίας.

5, Ἐφορία ἐκλέγεται πάντοτε ἐντὸς τοῦ πρώτου δέκαπενθημέρου τοῦ μηνὸς Δεκεμβρίου ἐκάστου ἔτους παρόντος καὶ τοῦ ἱερέως.

6, Ἐκλογὴν ἐνεργεῖ ἡ πλειονοψηφία τῆς Κοινότητος, μέλη δὲ θεωροῦνται

ἀπαντες οἱ ἐγγεγραμμένοι καὶ ἐγγραφησόμενοι συνδρομηταί.

7, Θεωρεῖται πλήρης ἡ συνέλευσις εἰς οἰονδήποτε ἀριθμὸν ἐν προσδιωρισμένη ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ, εἰς ἣν κληθήσεται παρὰ τῆς ἐν ἐνεργείᾳ ἐφορίας.

8, Ἡ πρόσκλησις γίνεται πρὸ ὀκτῶ 8 ἡμερῶν τῆς ὀρισθείσης ἡμέρας διὰ τὴν συνέλευσιν.

9, Ἡ διάρκεια τῆς ἐφορίας ὀρίζεται δι' ἐν μόνον ἔτος.

10, Ἡ Ἐφορία συνίσταται ἐκ πέντε μελῶν, ἐξ ὧν τρία Ἑλληνες Ἑλληνικῆς ὑπηκοότητος, δύο δὲ Ἑλληνες οἰασθήποτε ὑπηκοότητος.

11, Ἡ ἐκλογὴ τῆς ἐφορίας ἀποδεικνύεται διὰ πρακτικοῦ συντεθειμένου καὶ καταχωρουμένου εἰς τὸ Μητρώον τοῦ Ναοῦ ὑπογραφομένου παρὰ τῆς πρώτης ἐφορίας καὶ τοῦ Ἱερέως καὶ σφραγιζομένου διὰ τῆς σφραγίδος τοῦ Ναοῦ ἀμέσως μετὰ τὴν ψηφοφορίαν.

Κεφ. Γ'.

12, Ἡ ἤδη ἐκλεχθεῖσα ἐφορία ἅμα τῇ ἐκλογῇ αὐτῆς δίδει τὸν ἀκόλουθον ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως ὄρκον «Ὁμνῶ εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας καὶ Ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου Τριάδος ὅτι θέλω ἐκπληρώσει ἐντίμως καὶ εὐσυνειδύτως τὰ διαπιστευθέντα μοι παρὰ τῆς κοινότητος ταύτης καθήκοντα τ' ἀφορῶντα τὴν προαγωγὴν τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ ὡς καὶ τῶν ἐξ αὐτῶν ἀπορρέοντων ἐντολῶν.»

13, Ἡ ἐφορία παραλαμβάνουσα ἅπασιν τὴν περιουσίαν τοῦ Ναοῦ ὑπογράφει τὴν ταύτης ἀπογραφὴν, ἐν ἧ εἰς τὸ μέλλον ὑπεύθυνος ὡς καὶ τὰ τῆς ἰδιοκτησίας ἔγγραφα.

14, Ἡ ἐφορία ὀφείλει νὰ ἐκλέγῃ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Γραμματέα καὶ Ταμίαν εἰς οὓς ἀναθέτει τὸ καθήκον τῆς διαχειρίσεως τὰ δὲ μέλη εἰσὶν ἀλληλέγγυα.

15, Ἡ ἐφορία ὀφείλει νὰ διατηρῇ τακτικὰ βιβλία ἐσόδων καὶ ἐξόδων, ἀριθμημένα καὶ μονογεγραμμένα κατὰ τὸν Νόμον, ἐν δὲ τῇ λήξει τῆς προθεσμίας τῆς κάμνει ἔκθεσιν τῶν πραξεῶν τῆς ἐνώπιον τῆς συγκροτηθησομένης συνελεύσεως πρὸς ἐκλογὴν τῆς νέας ἐφορίας, σχηματίζει τακτικὸν λογαριασμόν, ὃν ὑποβάλλει εἰς τὴν διαδεχθησομένην αὐτὴν ἐφορίαν, πρὸς ἐξέτασιν, ἔγκρισιν καὶ προσυπογραφὴν τοῦ λογαριασμοῦ, οὗ στέλλει ἀντίτυπον καὶ εἰς τὴν Α.Υ. τὸν πρίγκιπα Γρηγόριον Ὑψηλάντην, ὡς ἐπίτιμον πρόεδρον τῆς ἐφορίας.

16, Εἴ τις τῶν ἱερέων ἢ διακόνων, ἢ ὑπηρετῶν, φωραθῇ παραβαίνων, ἢ ἄλλως ἀμελῶν τὰ καθήκοντά του παύεται παρὰ τῆς ἐφορίας.

17, Ἡ ἐφορία ὀφείλει νὰ φροντίζῃ διὰ τὴν κοσμιότητα τοῦ Ναοῦ.

Κεφ. Δ'.

Ποιὸν καὶ προσωπικὸν τοῦ Ναοῦ.

18, Τὸ προσωπικὸν τοῦ Ναοῦ κατὰ μὲν τὸ ποιὸν σύμφωνα τῷ πνεύματι τῶν κεκτημένων προνομίων, καταβαλλομένης μεγίστης προσοχῆς ἐκ μέρους

τῆς ἐφορίας ἵνα ἦ πεπαιδευμένον, κόσμιον καὶ ἐνάρετον, κατὰ δὲ τὸ ποσὸν ἀναλόγως τῆς ἱερατικῆς ὑπηρεσίας καὶ πόρων.

Κεφ. Ε΄.

Δικαιώματα καὶ καθήκοντα τῆς κοινότητος.

19, Ἡ κοινότης βλέπουσα, ὃ μὴ γένοιτο, τὴν ἐφορίαν μὴ ἐκτελοῦσαν τὰ ἐμπιστευθέντα αὐτῇ χρέη, δύναται ἵνα συγκροτῇ συνέλευσιν καὶ παύῃ αὐτὴν διὰ πλειονοψηφίας, καὶ ἂν δὲν εἰσακουσθῇ ἀναφέρεται εἰς τὸ Ἑλληνικὸν προξενεῖον ἢ εἰς οἰανδήποτε ἄλλην ἀρχήν.

20, Ἄπαντες οἱ ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἕλληνες ὀφείλουσι πληρῶναι πρὸς τὸ ταμεῖον ἀνά $\frac{3}{4}$ εἰς τὰ χίλια γρόσια ἐπὶ τῆς εἰσαγωγῆς καὶ ἐξαγωγῆς πραγματειῶν αὐτῶν, οἱ μεταπραῖται ἐπὶ τῶν πωλῆσαντων, οἱ μεσίται 5% ἐπὶ τῆς μεσιτείας των, τὰ δὲ ἑλλι<μενι>σμένα Ἑλληνικὰ πλοῖα δι' ἐκάστην ναύλωσιν ἀνά ἓν εἰκοσάριον.

21, Ἀναγνωρίζονται ὡς μέλη τῆς κοινότητος πάντες οἱ ἐγγραφόμενοι εἰς τὸ ὑπὸ στοιχεῖον Α΄. ἰδιαίτερον βιβλίον συνεισφορῶν ἐτησίων καταβάλλοντες τὸ ἐλάχιστον δύο ΚΒ φλωρία ἐτησίως.

22, Ἡ ἐγγραφή ἀνανεώνεται κατ' ἔτος.

23, Ὁ κανονισμὸς οὗτος ἵνα ἦ ὑποχρεωτικὸς καὶ διὰ τοὺς τυχὸν νεήλυδας ὁμογενεῖς, ἀφ' ἑνὸς μὲν καταχωρίζεται εἰς τὸ Μητρῶον τοῦ Ναοῦ προσυπογράφεται παρὰ τῆς ἤδη ἀπαρτισμένης Ἑλληνικῆς κοινότητος, καὶ δημοσιεύεται εἰς βιβλιάριον πρὸς γνῶσιν ὡσαύτως, ἀφ' ἑτέρου δὲ προσυπογράφεται καὶ παρὰ πάντων τῶν κατόπιν ἐγκατεστασινόμενων μονίμως ἢ πρὸς καιρὸν. Ἄμα δὲ ὁ Ναὸς οὐκ πληρώσῃ τὰ χρέη του ὑποχρεοῦνται οἱ κατὰ καιρὸν ἔφοροι ἵνα τοκίζωσιν ὑπὸ εὐθύνῃν των τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον καὶ μὲ καιρὸν συστήσωσιν Ἑλληνικὸν σχολεῖον καὶ Νοσοκομεῖον πρὸς διατήρησιν τοῦ ἐθνισμοῦ εἰς τοὺς Ἑλληνόπαιδας τῆς κοινότητος ταύτης καὶ περιθάλψιν τῶν ἀπόρων ὁμογενῶν.

24, Εἴ τις ὅμως τῶν ἐφόρων ἀποδειχθῇ ἀντιπράττων εἰς τὴν πρόδοον τοῦ ἱεροῦ τούτου καταστήματος ἢ βουλόμενος μετατρέψαι ἐκ τῶν καθεστώτων ἀποβάλλεται τῆς κοινότητος μὲ τὴν συγκάλεσιν γενικῆς συνελεύσεως.

Ταῦτα τῇ κοινότητι ἔδοξε καὶ ταῦτα θεσπίζει ἵνα διαμείνωσιν ἀμετάτρεπτα εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα πρὸς εὐκλειαν τοῦ Ἑλληνικοῦ Γένους ὃ δὲ παντοδύναμος Θεὸς εἶη αὐτῇ ἀρωγός.

Ἐν Γιουργέβῳ τὴν 17 Δεκεμβρίου 1864.

Δ. Πουλόπουλος, Δημοσθ. Καρανδινός, Μ. Λιζιρόπουλος,

Χ.Π. Βάρναλης, Π. Δημητρίου

Διὰ τὴν ἀντιγραφὴν Ἐν Γιουργέβῳ τὴν 26 Ἰουλίου 1872. Οἱ Ἐπίτροποι.

Π. Μαργέτης, Δ. Πουλόπουλος, Μ. Δ. Τσιμάρας

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΥΛΤΣΗ ΓΡΑΙΚΙΚΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ

Σχῆμα 8ο, σελίδες 8. Biblioteca Județeană din Brăila «Panait Istrati». IA 20. 010.

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΕΝ ΤΟΥΛΤΣΗ ΓΡΑΙΚΙΚΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΟΥ
ΚΟΙΝΟΤΗΤΟΣ.

Ἰδόντες τὴν μεγίστην ἀνάγκην τοῦ τόπου οἱ ἐνταῦθα οἰκοῦντες καὶ παροικοῦντες Ἕλληνες, συνήλθομεν εἰς ἓν κατὰ τὸ Π.Ε. 1870 καὶ ἀπεφασίσαμεν τὴν τῶν ἀναγκαιοτέρων ἐθνωφελῶν καταστημάτων ἀνδρῶσιν ἤτοι προκαταρκτηκοῦ Σχολείου, Παρθεναγωγείου καὶ Ἑλληνικοῦ Σχολείου, ἅτινα καὶ ἀνιδρῶσαμεν τῇ συνδρομῇ καὶ συνεισφορᾷ τὸ κατὰ δύναμιν ἀπάντων τῶν συνυποφαινομένων καὶ λοιπῶν ὁμογενῶν μας, ἐντὸς τοῦ προαυλίου τοῦ παρὰ τῶν ἰδίων ἡμῶν τε καὶ λοιπῶν ὁμογενῶν ἀναγεθησομένου Ἱεροῦ Ναοῦ «Ὁ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου» καὶ ἅτινα αὐτοδικαίως ἀνήκουσιν εἰς τὸν εἰρημένον Ναόν, καὶ περὶ τῆς ἀφιερώσεως αὐτῶν, συναποφαινόμεθα καὶ ἡμεῖς ἅπαντες σήμερον, καὶ περὶ τῆς διατηρήσεως, τῶν ὁποίων εἶναι ἀνάγκη νὰ συνταχθῇ ἐπὶ τούτῳ Κανονισμὸς κατάλληλος, κανονίζων τοὺς πόρους καὶ τὴν διαχειρίσιν αὐτῶν, ὑπὸ ἐπὶ τούτῳ διορισθησομένης ἐπιτροπῆς, καὶ ἀποφαινόμεθα οὕτω·

Ἄρθρον 1.- Συνιστᾶται ἐπὶ τῷ ἐθνωφελεῖ τούτῳ σκοπῷ, τοῦ τε Ἱεροῦ Ναοῦ καὶ τῶν Σχολείων Ὀκταμελὴς Ἐπιτροπὴ, σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶναι α'). Νὰ φροντίζη νὰ διατηρῇ ἠνωμένα τὰ διάφορα μέλη τοῦ ὅλου Ἑθνικοῦ ἡμῶν σώματος. β'). Νὰ εἰσπράττη τοὺς παρὰ πόδας ψηφισθέντας πόρους, καὶ νὰ διαθέτῃ αὐτοὺς πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Κοινοῦτητος. γ'). Νὰ συνομολογῇ συμφωνίας μετὰ τῶν διδασκάλων, διδασκαλισσῶν καὶ λοιπῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς, ἐπὶ τῇ συνυποχρεώσει πάντων τῶν ὑποφαινομένων. δ'). Νὰ διορίζῃ καὶ παύῃ αὐτοὺς σύμφωνα μὲ τὰς συνομολογηθείσας μετ' αὐτῶν συμφωνίας καὶ πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Κοινοῦτητος. ε'). Νὰ φροντίζη νὰ ἐφευρίσκῃ πόρους ἐπαρκεῖς πρὸς διατήρησιν τῶν εἰρημένων καταστημάτων. στ'). Νὰ δέχεται καὶ διαθέτῃ ἐπίσης πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Κοινοῦτητος, ἀφιερώματα, κληροδοτήματα κτλ. καὶ ζ'). Νὰ διαλύῃ τὰς μεταξὺ τῶν ὑπαλλήλων αὐτῆς διαφορὰς.

Ἄρθ. 2.- Ἐκ τῶν ὀκτὼ μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, τὰ μὲν τέσσαρα μέλη θέλουσιν ἀναλάβει, κατ' ἐκλογὴν τῶν ἰδίων Ἐπιτρόπων, τὴν Ἐπιτροπὴν τῆς Ἐκκλησίας, τὰ δὲ λοιπὰ τέσσαρα τὴν τῶν Σχολείων· θέλουσιν ὅμως συμβοηθῶνται πρὸς ἄλληλα.

Ἄρθ. 3.- Πρόεδρος τῆς Ἐπιτροπῆς θέλει εἶσθαι αὐτοδικαίως ὁ Ἅγιος Μητροπολίτης. Ταμίας δέ, τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῶν Σχολείων, εἷς ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, κατ' ἐκλογὴν ἐπίσης αὐτῆς.

Ἄρθ. 4.- Ἡ Ἐπιτροπὴ θέλει ἔχει τὸ Γραφεῖον αὐτῆς, ἐντὸς τοῦ προαυλίου τῆς Ἐκκλησίας, ἐντὸς τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ ἔχη ἐπὶ τούτῳ καὶ ἐν κιβώτιον, διὰ τὰ ἀρχεῖα αὐτῆς.

Ἄρθ. 5.- Πρὸς διεκπεραίωσιν τῆς ἐργασίας ταύτης, θέλει διωρίσει ἡ ἐπιτροπὴ ἐπὶ τούτῳ καὶ ἴδιον αὐτῆς γραμματέα ἔμμισθον εἴτε καὶ ἄμισθον. Προσέτι δ' ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ προσλάβῃ καὶ ἐτέρους ὑπαλλήλους ἀναλόγως τῶν ἀναγκῶν αὐτῆς.

Ἄρθ. 6.- Τὸ γενικὸν ταμεῖον τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῶν Σχολείων, θέλει ἔχει τρία κλεῖθρα, ἐξ ὧν, τὸ μὲν ἐν θέλει κρατεῖ ὁ ταμίας, τὰ δ' ἕτερα δύο, δύο ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, κατ' ἐγκρισιν ἐπίσης αὐτῆς.

Ἄρθ. 7.- Ἡ Ἐπιτροπὴ θέλει ἔχει καὶ ἰδίαν αὐτῆς σφραγίδα, φέρουσιν ἐν τῷ μέσῳ αὐτῆς Ἡ ἰσχὺς τῶν Γραικῶν ἢ ὁμόνοια, γύρω δ' αὐτῆς. Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς ἐν Τούλτσῃ Γραικικῆς Κοινότητος 1872.

Ἄρθ. 8.- Πᾶν ἐγγραφον ἐξερχόμενον ἐκ τοῦ Γραφείου τῆς Ἐπιτροπῆς θεωρεῖται ἐγκυρον, ὅταν φέρῃ τὸν ἀριθμὸν τοῦ Πρωτοκόλου, τὴν ὑπογραφὴν τῶν πέντε μελῶν τοῦλάχιστον τῆς Ἐπιτροπῆς, τὴν τοῦ Γραμματέως καὶ τὴν σφραγίδα αὐτῆς. Πᾶσα δ' ἀπόδειξις πληρωμῆς, θέλει φέροι τὸν αὐξοντα ἀριθμὸν, τὴν ὑπογραφὴν ἐνὸς τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς, τὴν τοῦ ταμίου καὶ τοῦ Γραμματέως μετὰ τῆς σφραγίδος αὐτῆς.

Περὶ Συμβουλίου.

Ἄρθ. 9.- Πρὸς βοήθειαν καὶ πρὸς ὑποστήριξιν τῶν ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ προόδου τῆς Κοινότητος, συνίσταται καὶ δωδεκαμελὲς Συμβούλιον ὅπερ θέλει προσκαλεῖται εἰς ἐκτάκτους καὶ σπουδαίας περιστάσεις εἰς συνεδρίασιν παρὰ τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἄρθ. 10.- Ἡ ἐκλογὴ τοῦ Συμβουλίου, θέλει γίνεσθαι μὲ τοὺς αὐτοὺς τύπους, ὡς καὶ ἡ τῆς Ἐπιτροπῆς, ὑπὸ τῆς Γεν. Συνελεύσεως.

Ἄρθ. 11.- Ἡ διάρκεια τῆς τε Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συμβουλίου ὀρίζεται τριετής.

Περὶ ἐργασιῶν τῆς Ἐπιτροπῆς.

Ἄρθ. 12.- Αἱ ἐργασίαι τῆς Ἐπιτροπῆς, κανονίζονται παρὰ τῆς ἰδίας, ἀναλόγως τῶν περιστάσεων· ὑποχρεωτικῶς ὅμως ὀφείλει νὰ συνέρχεται εἰς συνεδρίασιν, ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος, καθ' ὠρισμένην ὑπ' αὐτῆς ἡμέραν καὶ ὥραν.

Περὶ συνεδριάσεως τῆς Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συμβουλίου.

Ἄρθ. 13.- Τὰ μέλη τῆς τε Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συμβουλίου ἐν γενικῇ συνεδριάσει εἰσὶν ἰσότιμα πρὸς ἄλληλα. Πρόεδρος δὲ αὐτῶν εἶναι αὐτοδικαίως ὁ

ἴδιος Μητροπολίτης· ἐν ἀπουσίᾳ δ' αὐτοῦ, εἴτε καὶ εἰς ἄλλας τῆς Ἐπιτροπῆς συνεδριάσεις, θεωρεῖται αὐτοδικαίως ὁ πρεσβύτερος.

Ἄρθ. 14.- Ἡ ἀνωτέρω μικτὴ συνεδρίασις, θεωρεῖται νόμιμος, ὅταν περνευρεθῶσι τὰ δύο τρίτα τῆς τε Ἐπιτροπῆς καὶ τοῦ Συμβουλίου. Εἰς ἐναντίαν δὲ περίστασιν, ἡ συνεδρίασις ἀναβάλλεται δι' ἄλλην ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ παρευρισκόμενοι ἀποτελοῦσι τὴν νόμιμον αὐτοδικαίως ἀπαρτίαν.

Περὶ μελῶν τῆς Κοινότητος.

Ἄρθ. 15.- Πᾶς ὁμογενὴς εἴτε καὶ ξένης ἐθνικότητος ἄνθρωπος, θεωρεῖται μέλος τῆς Κοινότητος, ὅταν πληρῶνῃ ἐτησίαν συνδρομὴν, τοῦλάχιστον μίαν Ὁθωμανικὴν λίραν. Ἔχει δὲ προσέτι τὸ δικαίωμα τοῦ ἐκλέγειν καὶ ἐκλέγεσθαι. Τῆς ὑποχρέωσews δὲ ταύτης ἐξαιροῦνται οἱ ἄποροι.

Περὶ πόρων.

Ἄρθ. 16.- Οἱ πόροι ὀρίζονται εἰς ὠρισμένους καὶ ἀορίστους. Καὶ ὠρισμένοι μὲν θεωροῦνται οἱ ὑπὸ τῶν ἄρθρων 15, 17, 19, 20 καὶ 21.- Ἀόριστοι δὲ ὅσοις ἡ Ἐπιτροπὴ κατ' ἀνάγκην ἤθελεν ἐξεύρει πολυειδῶς· οἷον ἔκτακτοι ἀπὸ διαφόρων παρεπιδημοῦντας Ἑλλήνας καὶ λοιπούς, ἔρανοι, προσφοραὶ, κληροδοτήματα, ἀφιερῶματα κλ.

Ἄρθ. 17.- Ἡ ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ παρακαλέσῃ καὶ τὸν ἐνταῦθα Ὑποπρόξενον Ἑλλήνα, ὅπως ζητήσῃ ἀρμοδίως καὶ τὴν συνδρομὴν τῆς Ἑλληνικῆς ναυτιλίας.

Περὶ Εὐεργετῶν.

Ἄρθ. 18.- Εὐεργεταὶ θεωροῦνται, ὅσοι πληρῶνουν κατ' ἔτος γρόσια χίλια ἀριθ. 1000 δι' ἐτησίαν συνδρομὴν, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα ἀναγράφονται εἰς τὴν ἐπὶ τούτῳ στήλῃν χρυσοῖς γράμμασι, καὶ μνημονεύονται κατὰ τὴν ἐπέτειον ἑορτὴν τῆς Σχολῆς.

Περὶ Ἰδρυτῶν, Συνδρομητῶν καὶ Μελῶν.

Ἄρθ. 19.- Ἰδρυταὶ δὲ θεωροῦνται, ὅσοι πληρῶνουν κατ' ἔτος γρόσια πεντακόσια (500). Συνδρομηταί, ὅσοι γρόσια τριακόσια (300). Καὶ μέλη, ὅσοι γρόσια ἑκατὸν (100).

Ἄρθ. 20.- Ἐκτὸς τῶν τακτικῶν πόρων τῆς Σχολῆς, θέλει ἔχει προσέτι ὡς τακτικούς πόρους, τὸν πρῶτον δίσκον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ τὸν δίσκον τῆς ἀγορᾶς κατὰ δευτέραν, ὡς ἡ Ἐπιτροπὴ θέλει κανονίσει τὰ περὶ αὐτοῦ.

Ἄρθ. 21.- Ἡ Σχολὴ ἑορτάζει τὴν ἑορτὴν τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἐκτίθεται ἐπὶ τούτῳ δίσκος, πρὸς βοήθειαν αὐτῆς.

Ἄρθ. 22.- Εἰς ἐκ τῶν Ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας θέλει φροντίζει περὶ τῆς

ἀγορᾶς τῶν ἀναγκαίων ἐν αὐτῇ· ἦτοι κηρίου κλ. Τὴν δὲ εἴσπραξιν θέλει λαμβάνει ὁ γεν. ταμίης, περὶ τῆς ὁποίας θέλει κρατεῖται ἐν ἰδιαίτερον βιβλίον τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων, παρὰ τῶν Ἐπιτρόπων τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐν ἰδιαίτερον παρὰ τοῦ Γραμματέως.

Ἄρθ. 23.- Αἱ πληρωμαὶ τῶν ὑπαλλήλων τῆς ἐκκλησίας ὑπάγονται εἰς τὸν ἴδιον ταμίαν, ὡς καὶ αἱ τῶν διδασκάλων.

Ἄρθ. 24.- Περὶ τῆς τάξεως καὶ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἐκκλησίας, θέλει νὰ συνταχθῇ καὶ ἀναρτηθῇ ἐπὶ τούτῳ ἰδικὸς Κανονισμὸς ἐν αὐτῇ.

Ἄρθ. 25.- Ἐπειδὴ ἡ ἐκκλ. ἔχει πολλὰς εἰσέτι ἐλλείψεις, καὶ εἶναι προσέτι ἀτελής, ἡ Ἐπιτροπὴ ὀφείλει νὰ λάβῃ αὐτὰς ὑπ' ὄψιν καὶ φροντίσει περὶ τῆς τελείας ἀποπερατώσεως αὐτῶν, μὲ πρῶτην εὐκαιρίαν.

Περὶ διαχειρίσεως τῆς περιουσίας τῆς Κοινότητος.

Ἄρθ. 26.- Ἡ Ἐπιτροπὴ ἔχει τὴν διαχείρισιν καὶ διοίκησιν τῆς περιουσίας τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῆς Σχολῆς. Δὲν δύναται ὅμως νὰ ἐξέλθῃ καὶ πέραν τοῦ συνταχθησομένου ἐπὶ τούτῳ προϋπολογισμοῦ, ἄνευ κατεπειγούσης ἀνάγκης, ἕνεκα τῆς ὁποίας, ὀφείλει νὰ συγκαλῇ καὶ τὸ Συμβούλιον, καὶ ζητῇ τὴν ἔγκρισιν πάντων.

Ἄρθ. 27.- Ἡ Ἐπιτροπὴ δὲν πρέπει νὰ κρατῇ εἰς τὸ ταμεῖον αὐτῆς χρήματα πλέον τῶν καθημερινῶν αὐτῆς ἀναγκῶν· τὰ δὲ λοιπὰ θέλει ἐναποθέτει ἐντόκως εἰς οἰονδήποτε τραπεζίτην ἢ κτηματίαν ἀσφαλῆ ἢθελεν ἐγκρίνει.

Ἄρθ. 28.- Ἡ Ἐπιτροπὴ θέλει προσδιωρίσει ποσὸν τι ἀνάλογον, πρὸς βοήθειαν καὶ περιθαλψιν τῶν πτωχῶν, χηρῶν καὶ ὀρφανῶν ὁμογενῶν, καὶ ἐπὶ τούτῳ ὀφείλει νὰ ἐξέρχεται δίσκος καθ' ἑορτὴν εἰς τὴν ἐκκλησίαν.

Ἄρθ. 29.- Αἱ πράξεις καὶ αἱ διάφοραι συμφωνίαι τῆς Ἐπιτροπῆς μετὰ τῶν ὑπαλλήλων κλ. θεωροῦνται ὑποχρεωτικαὶ καὶ διὰ τοὺς διαδόχους αὐτῆς.

Περὶ Ἐκλογῶν.

Ἄρθ. 30.- Ἡ ἐκλογὴ τῆς Ἐπιτροπῆς, διὰ μὲν τὴν πρῶτην φορὰν θέλει γίνεαι ἀμέσως μετὰ τὴν ἔγκρισιν τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ὑπὸ τῶν ἐν τῇ Γενικῇ Συνελεύσει παρευρεθέντων· Διὰ δὲ τὰ λοιπὰ ἔτη, κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

Τὴν πρῶτην Κυριακὴν ἐκάστου ἔτους, ἡ Ἐπιτροπὴ προσκαλεῖ ἀρμοδίως ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Κοινότητος εἰς μίαν αἴθουσαν τῆς Σχολῆς. Καθυποβάλλει πρὸς αὐτὰ τὴν λογοδοσίαν τῆς διαχειρίσεώς της εἰς τὸ διάστημα τοῦ ἔτους, τὴν θέσιν εἰς ἣν τότε εὐρίσκεται τὸ ταμεῖον αὐτῆς, καὶ ἐπὶ τέλος ὑποβάλλει τὸ συνυποσχετικὸν ἔγγραφο μετὰ τοῦ ἐν αὐτῷ καταλόγου τῶν ἐτησίων συνεισφορῶν, πρὸς ἀναθεώρησιν αὐτοῦ, ἦτοι προσθαφαιρέσεων, ὅσας ὁ χρόνος κατέδειξεν.

Εἰς τὸ διάστημα ὅμως τῆς τριετίας, ἐπίσης προσκαλεῖ ὡς ἀνωτέρω

ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Κοινότητος, δίδει γενικὴν λογοδοσίαν τῶν πράξεων τῆς ἀνακεφαλαιωτικῆς, εἰς τὸ τριετές διάστημα τῆς διαχειρίσεώς της, καὶ ἀναθέτει τ' ἀρχεῖα αὐτῆς εἰς τὴν γεν. Συνέλευσιν, ἥτις προβαίνει εἰς νέαν ἐκλογὴν πρὸς ἀντικατάστασιν αὐτῆς, κατὰ τὸν ἐξῆς τρόπον.

Ἄρθ. 31.- Ἡ συνεδρίασις τῆς Συνελεύσεως θεωρεῖται νόμιμος, ἐὰν ὁ ἀριθμὸς τῶν συνεληθόντων φθάσῃ τοῦλάχιστον τὸ ἡμισυ τῶν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 15 ἀναφερομένων ἐκλογέων. Εἰς ἐναντίαν δὲ περίστασιν, ἡ συνεδρίασις ἀναβάλλεται διὰ τὴν προσεχῆ Κυριακὴν, ὅτε οἱ παρευρεθέντες, καίτοι μὴ ἀποτελοῦντες τὴν νόμιμον ἀπαρτίαν, προβαίνουνσιν νομίμως εἰς τὴν ἐκλογὴν.

Ἄρθ. 32.- Ἐκ τῶν παρευρεθέντων ἐκλογέων τῆς Συνελεύσεως, Πρόεδρος αὐτοδικαίως τῆς ἐκλογῆς θέλει εἶσθαι ὁ Ἅγιος Μητροπολίτης, ἐν ἀπουσίᾳ δ' αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος. Προσέτι δ' ἐκλέγονται καὶ δύο μέλη ὡς ἐφορευτικὴ ἐπιτροπὴ καὶ εἰς Γραμματεῦς.

Ἄρθ. 33.- Ἡ ψηφοφορία γίνεται μυστικὴ διὰ ψηφοδελτίων, προπαρασκευασμένων ἐπὶ τούτῳ καὶ σημειουμένων μὲ ἀύξοντας ἀριθμούς. Τὰ ψηφοδέλτια δὲ ταῦτα ἀνακατωθέντα, διανέμονται εἰς τοὺς συγκροτοῦντας τὴν συνέλευσιν. Ἐκαστος δ' ἐκλογεὺς καταγράφει ὁ ἴδιος τὰ ὀνόματα εἴτε καὶ δι' ἄλλου, ὅσους ἠθελεν ἐγκρίνει ἀξιίους ἐκλογῆς, καὶ παραδίδει αὐτὸ διπλωμένον εἰς τὸν Πρόεδρον τῆς Συνελεύσεως. Οὗτος δὲ καταχωρεῖ τ' ὄνομα τοῦ ψηφοφορήσαντος εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ πρωτόκολλον, καὶ ρίπτει τὸ ψηφοδέλιον διπλωμένον καὶ ἐπὶ παρουσίᾳ πάντων τῶν ψηφοφορησάντων εἰς τὸ ἐπὶ τούτῳ προητοιμασμένον μέρος.

Ἄρθ. 34.- Μετὰ τὸ πέρας δὲ τῆς ῥηθείσης ψηφοφορίας, ἀνοίγονται εὐθὺς τὰ ψηφοδέλτια παρόντων πάντων, καὶ καταχωροῦνται εἰς τὸ περὶ ἐκλογῆς πρωτόκολλον ὑπὸ τὸν αὐξοντα ἀριθμὸν, ὃν ἕκαστος φέρει, ἕνα πληροφορηθῆ ἕκαστος τῶν ψηφορησάντων, ἐὰν τὸ ψηφοδέλιόν του κατεχωρήθῃ ἢ ὄχι.

Μετὰ δὲ τοῦτο ἐξάγεται καὶ κηρύττεται τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἐκλογῆς.

Ἄρθ. 35.- Διὰ νὰ ᾖ ἐγκυρος ἡ ἐκλογὴ, ἀρκεῖ ἡ σχετικὴ πλειοψηφία, ἰσοψηφίας δ' οὐσης, ἀποφασίζει ὁ λαχνός.—

Ἄρθ. 36.- Ἐὰν δ' εἰς τὸ διάστημα τῆς τριετίας ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ἢ τοῦ Συμβουλίου ἀναχωρήσωσι καθολοκληρίαν ἐκ τῆς πόλεως, ἢ ὑπ' ἄλλης ἀνωτέρας αἰτίας κενωθῇ ἡ θέσις, ἀντικαθίστανται διὰ τῆς ἐκλογῆς τῶν ἐπιλαχόντων Ἐπιτρόπων ἢ Συμβούλων.

Περὶ προσόντων τῶν Ἐπιτρόπων.

Ἄρθ. 37.- Οἱ μέλλοντες νὰ ἐκλεχθῶσιν Ἐπίτροποι, πρέπει νὰ ᾖ εἰ δυνατόν ὅλοι α). Οἰκογενειάρχαι. β). Νὰ μὴ εἶναι καταδικασμένοι ἐπὶ κακουργήματι ἢ πλημμελήματι. γ). Νὰ ᾖ ἀμέμπτου διαγωγῆς, καὶ νὰ μὴ ὑπέπεσαν ποτε εἰς κατάστασιν πτωχεύσεως καὶ μὴ ἀναδείξαντες τὴν τιμιότητά των.

Άρθ. 38.- Μεταξύ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς καλὸν εἶναι νὰ ἐκλέγηται καὶ εἷς ἐπιστήμων Ἰατρός ἢ Δικηγόρος.

Άρθ. 39.- Ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς Γραικικῆς Κοινότητος, ὑπάγεται αὐτοδικαίως διὰ τὰς συμφωνίας καὶ πράξεις τὰς ἀφορῶσας τὴν Κοινότητα (ἔστω καὶ ξένης ὑπηκοότητος Ἐπίτροπος), εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ ἐνταῦθα Β. Ἑλληνικοῦ Ὑποπροξενείου.

Άρθ. 40.- Ὁ παρὼν Κανονισμὸς δύναται νὰ τροποποιηθῆ προϊόντος τοῦ χρόνου, ὅταν ἡ πείρα ἤθελε καταδείξει τυχὸν ἐλλείψεις τινάς, ἐν γενικῇ Συνελεύσει, κατ' ἀπόλυτον πλειονοψηφίαν.

Άρθ. 41.- Ὁ παρὼν Κανονισμὸς νὰ τυπωθῆ καὶ διανεμηθῆ εἰς ἅπαντα τὰ μέλη τῆς Κοινότητος πρὸς ὠφέλειαν τῆς Σχολῆς.

Ἐνεκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη παμψηφεί, καὶ ὑπεγράφη παρὰ τῶν ὑποφαινομένων σήμερον τὴν 12 Μαρτίου 1872 ἐν Τούλτσῃ.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΔΡΥΣΤΡΑΣ

Η ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ν. Ἰω. Ἀναφαντῆς, Β. Κορδαλός, Κ. Λάσκαρης.
Α. Βαλάσογλους, Ἰω. Κοντόπουλος, Δ. Α. Βαλάσογλους, Ν. Ζαρήφης.

Ὁ εἰσηγητῆς καὶ Γραμματεὺς
Πέτρος Β. Ἀντωνιάδης

(ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν μελῶν).

SUMMARY

Dimitrios M. Kontogeorgis, *Greek Communities in Rumania: Establishment and organization. A case study of Giurgiu and Tulcea* (second half of 19th century)

The aim of this paper is to present comparatively the establishment in the second half of the 19th century of the Greek communities in the cities of Giurgiu and Tulcea as well as their statutes. One significant characteristic that differentiates these two small and not that well-known communities from the majority of the Greek communities abroad was that from their very establishment they aimed to associate closely and 'officially' to the Greek state since the stipulations in both statutes allowed the Greek government, the Greek vice-consuls in particular, to intervene in the community's function and internal administration. After a thorough and in depth analysis of the historical circumstances of the period and the place, the study attempts to track down the factors which determined this interesting singularity.

